

ABONAMENTUL:
 un an . . . 28 — Cor.
 jumătate an 14 —
 3 luni . . . 7 —
 o lună . . . 2-40
 Pentru România și
 străinătate:
 un an . . . 40 — franci
 Telefon
 în oraș și interurbau
 Nr. 750.

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi Noii 11a.

INȘERȚIUNILE
 se primesc la administra-
 ția.

Mulțămite publice și lire
 deschis costă șirul 20 lit

Mauscriptele nu se in-
 napozază.

ROMÂNUL

Romantism politic.

De Ioan Montani.

Arad, 6 Septembrie.

Contele Tisza a făcut — după cum știm — declarația, că în interesul păcii e gata să renunțe la situația sa de președinte al camerei.

Contele Ștefan Tisza a făcut deci iarăși gest de patriotism romantic, și, trebuie să admitem, că și de data asta a dovedit un instinct pentru patologia politicii ungurești: gestul lui a avut darul să întinsească iarăși până la paroxism frigurile acțiunilor patriotice. Partidele politice ungurești inițiază iarăși expedițiile cele atât de privilegiate pentru echilibrul intern al monarhiei.

Noi știm de mult că politica lor este expresia unui romantism bolnav, — că aspirațiile lor se desenează în neant, veșnic gonite și veșnic neajunse. Contele Tisza e rob în această stare patologică — mai mult chiar decât contemporanii lui unguri — și e numai pentru că el să aibă în grad mai potențat decât alții, instinctul marilor succese în politica ungurească.

Ne aducem aminte de sihăstria ce a făcut Meszt, — înfășurând în răsăritul unei resemnate salbe aspirațiilor panungurești și încercându-se timp de patru ani cu atmosfera romantică a unui apostolat neînșel de contemporani, — și ne aducem a-

minte, cum această sihăstrie benevolă a putut să captiveze atât de mult lumea politică ungurească, încât, înapoiindu-se din exilul său petrecut în post și rugăciuni patriotice, contele Tisza a avut acum doi ani o reapariție triumfală pe scena politicii militante.

Azi contele Tisza se oferă iarăși „victimă” benevolă urilor de partid, dar de data asta gestul lui e și mai fals. Sihăstria, azi, — în pragul reformei electorale, când soarta intereselor oligarhiei poate să fie hotărâtă pentru o epocă întreagă, — nu mai e profitabilă și, dacă contele Tisza, face totuși pe resemnatul generos, scopul lui nu e să se dea la o parte, ci, dimpotrivă, să se fixeze și mai mult în centrul politicii. El a declarat, a-nume, în ziarul *Az Ujság* că renunță numai la situația sa de președinte al camerei, dar că va rămâne și mai departe membru activ al partidului guvernamental. Cu alte cuvinte: vrea să prevină orice complicație nefavorabilă lui, — ce ar putea să-l găsească totuși într-o situație atât de expusă cum e președinția camerei — și vrea să-și asigure și mai mult o influență hotărâtoare în partid, făcându-se resortul tuturor acțiunilor, printr-o preocupare exclusivă, cu scop să asigure înlăptuirea reformei electorale în cadrele bine fixate ale intereselor oligarhiei. El vrea să consolideze partidul, fanatizându-l chiar, prin cunoștele lozinci ale aspirațiilor de eternă supremație politică. Pe Lukács va ști el să-l stăpânească atunci și mai mult, deși ministrul președinte s'a dovedit și până acuma o păpușă flexibilă pen-

tru interesele feudale și temerile contelui Tisza nouă ni se par neintemeiate.

Adevărat că politica aceasta transparentă, nu mai e romantică, — dimpotrivă: e cea mai reală și mai speculativă ce, în actuala împărțire a rolurilor între partidele politice ungurești, poate s'o facă el, reprezentantul cel mai conștient al intereselor oligarhiei. Rămâne, însă, romantică, în țintele ei finale. Pentru că, ce-a realizat contele Tisza prin stratagema lui frapantă din Mai și din Iunie? A realizat o întărire a forțelor oligarhiei, a mai sporit cu una garanțiile vremelnice ale pseudoconstituției ungare, căci prin reprimarea spiritului obstrucționist și consolidarea unei majorități docile el a obținut cea dintâi siguranță în ce privește o soluție reacționară a reformei electorale. A făcut chiar mai mult, căci stabilindu-și o atât de încheagată bază de operațiune, cum e actuala majoritate, el poate să influențeze indirect și asupra celorlalte partide ungurești din cameră, făcându-le să nu mai poată renunța la formula generală a *supremației ungurești*. Pentru că în fața unei taberi atât de încheagate cum speră contele Tisza să fie partidul guvernamental, o luptă dată cu lozincile reformei democratice cinstite, nu poate să mai aibă sorți de izbândă și poate să primejduiască serios cariera politică (în viitor și mai mult influențabilă de guvern) a singuraticilor.

Contelui Tisza îi zimbește deci o perspectivă trandafirică. Chiar și împrejurările mai îndepărtate par azi a se încadra armonice în

Lângă un mort.

— Guy de Maupassant. —

Murea încet, cum mor oficioșii...
 Îmi făcea zi îl vedeam așezându-se, pe la ceas două după masă, sub ferestrele hotelului, pe o bancă, lângă măriștii liniștite, pe o bancă.
 Rămâne câțeva vreme neclintit, în bătaia vântului, privind posomorit Mediterana.

În câte odată, arunca o privire către muntele, cu piscuri pierdute în văzduh, care înclinau înclinându-se; după aceea își întindea, foarte lungi și atât de subțirate, picioarele-lungi și atât de subțirate, și își făceau închepuirea a două case, în lucrarea făcând pânza pantalonilor, și deschidea cartea, — întotdeauna aceeași.

Într-o zi se mișcă de loc, ceția, ceția neclintit, cu ochii și cu mîntea, întregu-i trup și părea că cetește, tot sufletul i se înțepese pierdea, pierdea în carte, — până când altă zi se răcorea și îl făcea să tușească.

Atunci se ridica de pe scaun și intra în hotel. Era un neamț, cu barba blondă, care prânzise dejuna în odaia sa, fără să vorbească cu nimeni.

Curiozitate neînțeleasă mă atrase către el. Mă așezai lângă el într-una din zile, prefăcându-mă că cetesc și eu niște poezii de Musset. El mi aruncase ochii pe *Rolla*; deodată, veni, mă întrebă în franțuzește: — Cunoașteți limba germană, domnule?

— De loc, domnule!...
 — Îmi pare rău. Pentru că întâmplarea a făcut

să ne întâlnim unul lângă altul, v'ași fi arătat un lucru neprețuit: cartea asta.

— Ce carte e?

— Un exemplar al maestrului micu Schopenhauer, adnotat chiar de el. Toate marginile, vezi, sunt pline de scrisul lui.

Luai cartea cu smerenie și privii neînțelesele forme, cari treziau nemuritoare cugetare a celui mai mare următor de vise, care a trecut pe pământ.

Și versurile lui Musset îmi străbătura mîntea: *Dormi mulțumit Voltaire... Surisul tău duios Mai plutește încă oare, pe oasele și fără de carne?*

Și puneam față în față, sarcasmul copilăresc, sarcasmul religios al lui Voltaire, cu irezistibilă ironie a filozofului german, a cărui injuriere, de aci înainte, e neînclăturată.

Să ne opunem și să ne supărăm, să ne indignăm ori să ne exaltăm, Schopenhauer a pecetluit omenirea cu sigiliul disprețului și al desamăgirii sale.

Încăter înșelat, el a răsturnat credințele, nădejțile, poezia, himerele, a distrus aspirațiile, a pus încrederea sufletelor, a ucis amorul, a abătut iluziile inimilor, a împlinit cea mai uriașă mîntea de sceptic care a fost făcută cândva.

A străbătut toate cu bătăciura lui și a golit toate. Și astăzi chiar, acei cari nu-l suferă, peartă, fără vrerea lor, în minte, frânturi din cugetarea lui.

— Ați cunoscut dar deaproape pe Schopenhauer? — întrebai pe neamț.

El zâmbi trist.

— Până în clipa morții, domnule...

Și el îmi vorbi de mort, îmi spuse întipărirea supraomenească pe care o făcea această ființă ciudată, asupra tuturor cari veniau în contact cu el.

Îmi povesti întrevăderea bătrînului distrugător cu un politician francez, republican doctrinar, care vroia să vadă pe omul acesta și-l găsi într-o adunare zgomotoasă, așezat în mijlocul discipolilor săi, uscat zbârcit, cu reținutul său ris, rîzând, stărmând ideile, credințele, cu o singură vorbă, precum un câine rupe cu o singură mușcătură, țesăturile cu cari se leacă.

El îmi repetă vorbele pe cari le spusese acel francez, care plecând uluit, înspăimîntat, strigase:

„Parcă am petrecut un ceas cu diavolul!”
 După aceea adăugă:

— Avea eu adevărat, domnule meu, un suris îngrozitor; care ne-a înfricoșat chiar după moartea sa. E o întâmplare aproape necunoscută, pe care v'ași putea-o povesti — dacă s'ar interesa.

Și el începui, cu o voce obosită, întreruptă de multe ori de tușe:

— Schopenhauer murise și ne hotărîrăm să-l păzim rînd pe rînd, doi câte doi, până dimineața.

Mortul era întins într-o odaie mare, foarte simplă, largă și sumbră.

Pe masa de noapte ardeau două lumânări. Cei doi prieteni, pe cari trebuia să-i înlocuim, eșiră, și noi ne rînduirăm la picioarele patului.

Fața nu-i era de loc schimbată. Rîdea. Acel rîs, pe care noi îl cunoaștem atât de bine, înclămuse în colțul buzelor sale și ni se părea că

această perspectivă. După cum s'a putut și se poate citi la alt loc în ziarul nostru, sânt în politica ungurească semne, că o dezarmare a partidelor opoziționiste, nu mai e cu neputință, nici în cazul când primul ministru Lukács ar rămâne la conducere. Bărbați politici de influența lui *Andrássy*, speră în posibilitatea soluției pașnice și fără o *capitis deminutio maxima*, cerută de opoziție împotriva lui Lukács și a contelui Tisza. În partidul lui Justh și în partidul lui Kossuth, — judecând după diapasonul scăzut al presei — începe să se mai domolească aversiunea în contra autorilor evenimentelor din Mai și din Iunie. Până și socialiștii au ajuns să cânte jeremiade pe ruinele închipuite ale constituției ungare. Ziarul „*Népszava*” spune, aproape număr de număr, că *constituția* a fost sfărmată de contele Tisza și de primul ministru Lukács, și uită că în trecut n'a admis nici odată „cetățuiei oligarhiei feudale” acest nume onorific.

Se observă în toate grupările o tendință, din ce în ce mai pronunțată, de a se deplasa sensul divergențelor principiale. Chestiunea regulamentului intern al camerei se imbie în acest scop, cu preferință, și se pare, că, dacă guvernul ar casa așazisa *lex Vadász*, votată de majoritate în Iunie, toate partidele ungurești ar conveni să schimbe regulamentul în sensul reformei de sub regimul coaliționist: așa, ca obstrucția să fie cu puțință numai când în cameră se discută chestiuni de interes comun cu Austria. Tendința unei astfel de soluții e evidentă: șefii grupărilor politice, oligarhii, vor să se asigure, că reforma electorală va fi înfăptuită pe placul lor.

În asemenea împrejurări mai vine și ziarul vienez *Reichspost*, cunoscutul organ creștin-social, și, în două articole consecutive, îi întinde guvernului un neașteptat ajutor. Transpiră din aceste articole (resumatul îl dăm în altă parte a ziarului), că între actualii bărbați politici unguri Lukács e cel mai chemat personaj să înfăptuiască o reformă electorală democratică. Un avertisment direct, acesta, la adresa lui Justh —

și, câtă vreme ziarului *Reichspost* i se mai atribuie și anumite relații cu anturajul *moștenitorului de tron*, putem presupune, că după culisele politicii ungurești, articolele din chestiune, n'au răsunit fără efect.

Dar glasul lui *Reichspost* poate să fie inspirat de intenții, azi încă puțin efabile. Sigur e numai, că toate fenomenele par a confirma prevederile contelui Tisza. Naia politicii ungurești va fi în curând reparată și ea va putea să pornească iarăși în noui expediții pe apele fantastice ale aspirațiilor paungurești. La prora se va posta însuși contele Tisza, asistat de cea mai puternică grupare a politicii ungurești și el speră să înfrunte toate furtunile câte s'ar mai deslănțui asupra acestei negre corăbii. Vor pluti tot înainte, tot mai departe spre fundul unei zări mincinoase și tot mai departe de tere-nul solid al adevărului. Acum se fac cele din urmă pregătiri de plecare, acum se imbarcă și cei din urmă călători, între ei poate și socialiștii...

Și țara aceasta ar fi fericită să-i vadă odată imbarcați pe toți fariseii, pe toți pirații intereselor generale și își dă seamă, că din apele spre care pleacă, nu mai este întoarcere.... Ei se duc în peirea lor sigură: în vâltoarea reformei electorale feudale.

Glasuri vienezе asupra situației. Ziarul „*Reichspost*” se ocupă în doi numeri consecutivi de situația politică din Ungaria. Articolul de ieri, a leșit, după mărturisirea lui *Reichspost*, din peana unui bărbat de stat al Ungariei, care pare a fi un membru fruntaș al partidului justhist. Am dat în numărul nostru de ieri o parte din numitul articol, azi înțelegim cele spuse cu comentariile ce le face ziarul „*Reichspost*” în legătură cu articolul de ieri.

— Premierul Lukács e dator să răspundă încă la o întrebare. Mai profesează el și astăzi aceleași principii în ce privește reforma electorală, pe cari le profesa odinioară, pe când era ministru de finanțe, în cabinetul Khuen Héderváry? Evenimentele din urmă și unele declarații ale lui Lukács ne fac să bănuim că el s'a abătut mult dela calea cinstită, pentru care pleda înainte cu câțiva ani în urmă. E cu puțință că a procedat astfel în contra voinței sale, silit numai de împrejurări și în lipsa unei tabere de ade-

renți sinceri ai sufragiului universal. Dacă Justh și partidul său vor rupe cu prietenia falsă a aliaților lor de acum, în cazul acesta și Lukács va trebui să se plece în fața situației schimbătoare. Reforma electorală e pe cale și toți câți sunt aderenți devotați ai ei, trebuie să porceadă unitar...

Cam acestea sunt ideile expuse în numărul mai recent al ziarului *Reichspost*, care de un timp încoace exprimă păreri optimiste în ce privește situația politică din Ungaria.

„*Fremdenblatt*” scriind despre declarațiile din urmă ale lui Tisza, afirmă cu toată hotărârea, că în nici un caz prim-ministrul Lukács nu-și va părăsi postul său.

Din pašalăcul lui Cuvaj. Două noi ordinațiuni ale lui Cuvaj vin azi să vestească lumii cunoscute, că într'un stat european și azi încă, după luni de absolutism sălbatec, domnesc stări medievale. Una dintre ordinațiuni lovește în libertatea de presă, iar a doua e îndreptată împotriva studenției. Prin ordinațiunea dintâi se oprește de pe teritoriul Croației organul radicalilor „*Zastava*”. Prin a doua ordinațiune li se impune studenților să ia locuințe numai la gazde pe cari le recunoaște poliția ca cinstite și necompromise „politicește”. Ordinațiunea are valoare pentru toate categoriile de școale: primare, licee, universitate etc. Asemenea dispoziții de asemenea natură s'au luat și pentru gazdele unde își iau studenții masa.

În alte țări directorii de școale controlează gazdele studenților, dar satrapul din Croația convins, se vede, că poliția îi face servicii mult mai bune decât directorii de școale.

Revoluția, pielea de câne și jandarmii. Sânt titlul acesta nu prea poetic, „*Bud. Tagblatt*” scrie următoarele: „Măicașul unguresc — cine n'a auzit de localitatea aceasta? Cei ce n'au auzit până acum de Măicașul unguresc, așteptați un sătisor din Ardeal, un sătisor românesc, ai cărui locuitori sunt cu totul tot revoluționari periculoși pentru stat. Neadormitei priveghieri administrației ungurești i-a succedat în sfârșit, la ora a 12-a, să înăbușească revoluția. În istoria Ungariei suprimarea revoluției pieii de câne va fi pentru totdeauna un titlu de glorie pentru administrația ungurească. Povestea-i: Un oarecui genealog maniac culege diplomele nobilimii adesele. Diplomele nobililor sunt — după cum știu — zugrăvite, scrise, tiparite și caligrafiate pe piele de câne. Maniacul genealog îl roagă pe profesorul Dr. János Temesvári să-i ajute la culegerea datelor. Profesorul la rîndul său îl roagă pe preotul din Măicașul unguresc, în popa îi sfătuiește pe păstorii săi să caute prin

mortul îi gata să deschidă ochii, să vorbească. Gândul sau mai bine gândurile sale, ne învăluiau.

Ma simțeam mai mult ca ori când sub stăpânirea genului său, stăpâniți, înfrânați de el.

Ne părea că înfrurirea lui era mai puternică decât în viață. O taină se amesteca în atotputernicia acestui neasămuit spirit.

Trupurile acestor soiuri de oameni pier, dar rămân ei: și în noaptea care urmează după ce inima lor a încetat de a mai bate, vă încredințez, domnule, că sunt îngrozitori.

Încetșor noi, întrebam de el, amintindu-ne vorbe, formule, — aceste surprinzătoare pilde, ce par lumini aruncate, prin câteva cuvinte, în întunerecul vieții necunoscute...

— Mi se pare că vrea să vorbească, îmi spuse tovarășul meu.

Și mă uitam, cu o neliniște mestecată cu frică, la acea față nemișcată, înmărmurită într'un răs înfiorător.

Puțin câte puțin, amândoi simțeam un fel de ameteală; șoptii deabia:

— Nu știu ce am, dar te încredințez că sunt bolnav...

Și de-abia în clipa aceea, simțirăm că trupul cunoscutului începuse să miroase.

Atunci, tovarășul meu îmi propuse să trecem în odaia vecină și să lăsăm ușa deschisă.

Eu luai o lumânare care ardea pe masa de noapte și lăsai pe a doua acolo; după aceea în-

traram în odaia de alături, așa ca să vedem patul și cadavrul în plină lumină.

Dar el ne urmărea necontenit: ai fi crezut că o ființă imaterială, desfăcută, atotputernică și stăpânitoare se învârtea deasupra capetelor noastre...

Și câte odată, mirosul cadavrului descompus adia cătră noi, străbătându-ne în creier.

Deodată, un fior ne zgudui trupul: un șopot ușurel venise din odaia mortului.

Noi țintirăm ochii cătră el și văzurăm, da, domnule văzurăm perfect, unul și altul, un lucru, ceva alb care alunecă pe pat, căzu pe scânduri și pieri sub fotoliu.

Tresărirăm... ne rădicarăm de pe scaune, înainte de a avea vreme să ne ridicăm de pe scaune, înainte de a avea vreme să ne mai gândim la ceva, cuprinși de o spaimă grozavă, gata să fugim.

După aceea, ne uitaram unul la altul. Eram îngrozitor de galbeni.

Înimile băteau, gata să ne spargă cosul pieptului.

Cel dintâi vorbi eu.

— Ai văzut?

— Da, am văzut!

— Oare să nu fi murit?

— Odată ce a început să putrezească!

— Ce trebuie să facem?

Ținând, prietenul meu îmi răspunse:

— Să ne uităm ce-i...

Luai lumânarea și intrai, întâiul, cercetându-

cu ochii, toate colțurile întunecate ale sumbrului încăperi.

Nimic nu se vedea. Mă apropiai de pat. Însă, rămăsei cuprins de teamă, de groază. Schopenhauer nu mai ridea!

El se strămba îngrozitor, cu gura strânsă, cu ochii brăzdați adânc.

Bălbăii:

— N'a murit!

Însă, mirosul înfricoșător mi se urca în năse, mă năbușea.

Și nu m'am clintit.

Mă uitam drept la el, înmărmurit ca în fața unei stafii.

În vremea asta, prietenul meu luase lumina și se aplecase să caute. După aceea, îmi întinse brațul, fără să rostească vre-o vorbă.

Urmării privirea lui și zării pe pământ, ca canapea, cătră pat, albim ceva pe negrul podelei, deschisă, gata să muște — dantura lui Schopenhauer.

Descompunerea înaintând, îi slăbise maxile și o făcuse să iasă afară din gură.

Mi-a fost cu adevărat frică, în ziua aceea domnul meu...

Și, în timp ce soarele se apropia de scărișterea mării, neamțul ofticos se ridică, mă sărui și intra în hotel...

1912 Slatina.

Trad. de C. Georgescu-Munteanu

documente vechi. Cinstiții și naivii de țărani începu să scotocească și să caute, și de obicei, ori cum e lucru destul de curios că în sat imbibat de cultură, cum este fiecare românesc grație binecuvântatei administrații austriece, țărani se interesează de documente, și aceia nici nu e mirare că imediat s'au răsunat zvonuri tainice despre o revoluție a țării din Măcișul unguresc. În vremea aceea însă, grație binecuvântatei noastre administrații, la succos jandarmeriei — căci jandarmeria este culmea înțelepciunii ungurești — să-i vorbești pe țărani români din Măcișul unguresc, odată pentru totdeauna, să caute documente prin vechile lor lăzi. Patria a fost salvată.

Declarațiile lui Andrassy. Conte Andrassy scriind ieri cu un redactor al ziarului „Az Est” răspunde declarațiilor lui Tisza și Lukács în felul următor:

„Cu modul propus de Tisza și Lukács de a rezolvi chestiunea mult discutată a regulărilor interne, nu mă pot împăca. Vor trebui clarificate și alte chestiuni de mare însemnătate, precum tratativele între guvern și opoziție să poată începe cu șanse de reușită. Și trebuie să se ia în considerare faptul că rezolvirea acestor chestiuni e de natură foarte serioasă. Nici Tisza nici Lukács n'au spus încă un cuvânt măcar în chestiunea președinției camerei, care poate că va mai gravă între toate. Fără rezolvirea ei, nu există garanții îndestulătoare că atrocitățile săvârșite în lumie din partea președintelui, nu se vor mai repeta în viitor, — nici gândi nu ne putem la o colaborare a opoziției cu partidul guvernamental. E aceasta o „conditio sine qua non” pentru orice pact parlamentar.

Cu nici un chip opoziția nu se va învoi ca Lukács să rămână în fruntea cabinetului. Înălțarea lui Tisza nici nu mai vine în discuție; chiar în interesul său propriu el nu mai poate rămâne la locul ce-l ocupă. Păcând Tisza și rămânând Lukács, chestiunea nu e încă rezolvită, pentru că s'ar face numai o schimbare parțială de persoane, pe când sistemul va rămâne același. Noile alegeri n'ar schimba situația. Calea spre pace numai actuala cameră o poate netezi. Membrii șefi ai majorității sunt în primul rând oameni să inițieze tratativele, ca cei mai interesați în afaceri”.

Vorbind de ordinațiunea lui Lukács, ordinațiunea care taie adânc în libertatea de presă, Andrassy o condamnă ca una ce conține dispoziții cele mai arbitrare ce se pot închipui, dând guvernului o putere absolutistă asupra presei și asupra armatei și asupra libertății de gândire.

Caracterul național.

De Dr. Cassiu Maniu.

Ordo et mundities sunt dilectissima cordis
Haec cordis monstrant interiora tui.

Horatiu.

În lupta aceasta mare și sfântă, pentru păstrarea drepturilor și a conștiinței noastre religioase, se va arăta întregă forța caracterului nostru național. Dacă în o astfel de luptă, noi vom fi cei învinși, vom fi înfierăți și o națiune fără de caracter. **Dacă nici libertatea religioasă nu o vom apăra cu armele neînvinse ale dreptului conștiinței — și mai sacru drept — cum putem nădăjdui, că vom ști zdrobi lanțurile libertății noastre politice?** Neamurile cari nu-și apără libertatea credinței, dovedesc, că le lipsește conștiința destinului lor moral, iar în lipsa acestei conștiințe înalte, dovedesc a fi pieci în ordinea cosmică morală.

Caracterul național este reflexul exact al conștiinței noastre religioase, fiindcă libertatea religioasă este identică cu libertatea gândirii, cari amândouă atârnă dela forța conștiinței naționale. Chiar pentru aceea a-

târnă dela caracterul nostru național forța manifestațiunilor conștiinței și ale libertății noastre de gândire, angajate în orice luptă pentru drepturile religioase.

Naționalitatea, umanitatea și dumnezeirea sunt identice în ordinea morală cosmică. Una fără de cealaltă nu pot ezista. Dacă politica unui stat lovește în careva din aceste, — în ordinea morală întregă se simte sacrilegiul întocmai și blasfemia e tot așa de grațioasă. O astfel de politică de stat tinde la îndobitocirea ființei omenești, căci orice atentat la conștiință este degradare, — degradarea cea mai mare pentru o națiune este a-i ataca deodată conștiința cea religioasă și cea națională.

Aceste două sunt termometrul sufletului și stâlpii caracterului unei națiuni.

Conștiința noastră și caracterul nostru nici odată nu au căpătat o lovitură mai strajnică, decât prin ruperea dela sânul Maicei Bisericii românești a episcopiei și una de comunități religioase românești. Va să zică, ceea ce-i este omului mai scump, ceea ce este scopul întregii culturi, ceea ce îndeplinește în om voia Celui de sus: **conștiința și caracterul, nu mai au valoare în statul acesta creștinesc, poreclit catolic!** Pervertizarea politică stă azi demascată înaintea întregii lumi, — scopurile scelerate ale acestui regim șovinist nici odată nu au atras luarea aminte, au numai a neamului nostru, ci și a Europei, cu atât ascuțit moral ca noua încercare — de astădată herostratică — a desnaționalizării, — va să zică a îndobitocirii prin călcarea drepturilor religioase.

Temelia statelor este ordinară morală, — ordinea morală este bunul cel mai mare al inimei omenești și numai unde ezistă aceasta ordine morală în puritatea ei cerească, înfloresc națiunile, statele și indivizii singurateci. **Păzirea acestei ordine a inspirat versurile poetului clasic. Pentru apărarea și adâncirea acestei ordine se lucrează de două mii de ani. Cultura conștiinței naționale și religioase este școala însăși a sufletului nostru capabil de o desăvârșire viitoare. Această cultură dublă întemeiază caractere mari. Cel ce vrea să-ți ia mijloacele acestei culturi își face cu neputință să aibă conștiință, care ca orice însușire sufletească — are lipsă de îngrijire, de educațiune și de cea mai înaltă instrucțiune: de religioasă și de biserică națională. Căci adevăr zice apostolul: „non procul a Deo per pia, templa sumus.”**

Numai în biserici naționale există pietate, numai în biserici naționale își poate lua elanul firesc un sentiment mare, în care pietatea trebuie să aibă izvorul ei. Numai în biserică românească își dau mână frățescă: credința, naționalitatea și umanitatea. Exemplul marilor martiri trăiește și azi în amintirea noastră, și să zicem cu Sf. Augustin împreună:

„Sanguine fundata este ecclesia romana, sanguine coepit, sanguine succrevit, sanguine finis erit!”

Așa să fie!

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

D-nul Iorga despre adunarea dela Heanda-mare.

Heanda-mare nu e un nume prea cunoscut chiar acelor cari se ocupă întru câțiva de lucrurile ardelenne. În jurul acestei localități e însă un ținut locuit mai numai de Români și între ei își are moșia președintele comitetului național românesc, d. Teodor Mihali, căsătorit, care e și mare proprietar. Pentru succesul adunării populare de Duminecă, cea dintâia din șirul ce s'a proiectat — erau deci două din condițiile cele mai prielnice: bogăția elementului românesc și credința lui raia de deputatul care-l reprezintă, organizarea lor sub îngrijirea lui.

Adunarea aceasta să fi fost deosebit de frumoasă și vioaie, plină de conștiință și de energie țărănească, precum sunt toate cele de acolo (un motiv mai mult pentru a se refuza țărănilor de aici dreptul electoral sau exercitiul liber al acestui drept). Sătenii strânsi cu mâile au ascultat, cu împărtășirea cea mai călduroasă, dar și cu cea mai înțeleaptă chibzuială, cuvântările obișnuitorilor oratori, cari au vorbit pe înțelesul mulțimii despre chestiile ce se discută azi: vol universal, contingentul militar sport și episcopia de limbă maghiară pentru Români.

Ne interesează însă — și pentru aceasta mai mult e scris articolul — două lucruri, cuprinse în cuvântarea cea mai plină de răspundere: a dlui Mihali însuși.

Întâi — ordinea e a noastră — d-sa, înșirând ce călcări de lege și siluiri au avut să îndure Croații și Sârbii în ultimele timpuri, și-a arătat dorința ca națiile prigonite din Ungaria să se unească pentru o apărare comună. Ideia a mai venit și de aiurea, și e din cele mai fecunde. Va atârna dela prevederea și tactul conducătorilor ca să fie seamă de condițiile legale și culturale, uneori așa de deosebite, în care se află aceste națiuni.

Încă mai însemnat e punctul al doilea: el atinge chestia foarte gingașă a potrivirii între aliața Statului român cu monarhia Habsburgilor, care, ori cât ne-am îndărătnici a-i zice: Austria, e totuși cel puțin pe jumătate o Ungarie vioaie și provocatoare, și între tratamentul ilegal până la barbarie și nelegal până la insultă pe care-l sufăr Români din această Ungarie a supremației maghiare, a neapăratei supremații maghiare.

În clipa când dela Sinaia pleca noul cancelar austro-ungar, care, cu tot numele său vechiu german de Berchtold, e, și el, măcar pe jumătate Ungur, d. Mihali cerea să se găsească un chip de conciliare, cum îl cerea din România d. Disescu, a cărui activitate se străduiește să atingă din când în când, chestii mari, de artă ieri, de naționalitate azi.

E, cum se vede, o noia întru câțiva deosebită de a partizanilor acelu „Gross-Österreich”, a celei Austrii mari, și mai monstruoase deci, care ar rezolvi totul, împreună și cu mica noastră Românie, în fundul aceluiaș grandios stomah. Aderenții de aici ai ideii îndreptării noastre către Austria își plecau necondiționat frunțile înaintea Trimesului Providenței împărătești, în acelaș timp când președintele comitetului național, care știe mai bine ce e Ungaria, fiindcă doar în ea trăiește, cerea precizări, îndatoriri și garanții.

Chestia e, credem, rău pusă. Legăturile dintre State, mecanice, sunt deosebite de legăturile dintre popoare, organice. Acestea nu pot influența pe aceea, dar, la momentul potrivit, ele le pot desliința. Pentru a se ajunge aici, puține înseși trebuie să lucreze. Și, în ceea ce privește pe Români, — cari nimeni nu-i poate opri, cu nici un mijloc diplomatic, de a tinde încotro e firesc să tindă, și cei de colo și noi de aici avem datoria noastră: ei, să fie ceva mai tari, iar noi, ceva mai mândri.

Și atunci, dar numai atunci, Statul român ar putea vorbi altfel. „Neamul rom.”

Discursul pâr. dr. V. Lucaciu

rosit în Odoreu (cottul Sătmarului) în 2 Sept.
a. c. în cauza episcopiei de Hajdudorog.

(Continuare și fine.)

Și cumcă această instituțiune măreață trăiește și lucrează și astăzi în mijlocul nostru, al poporului românesc, și conform destinațiunii sale, pentru poporul românesc, avem dovezi clasice și documente publice, de o valoare covășitoare.

Aici sunt, Domnilor și fraților „Actele și decretetele celor trei Concilii provinciale, ce s'au ținut în Blaj, în anii 1872, 1882 și în anul 1900, monumente neperitoare, cari formează codicele vicții noastre bisericesti-religioase, și care dovedesc, ce drepturi are provincia bisericească de Alba-Iulia-Făgăraș.

Lucrările, Actele și Decretetele acestor Concilii provinciale au fost aprobate și sancționate de către Autoritatea Supremă Bisericească, și așa obligă în conștiință pe toți credincioșii aparținători de provincia noastră Metropolitană.

În decretetele Conciliului prov. I. cap. III. tit. I., se descrie clar și la înțeles cercul de drept al Mitropolitului, și ca cap al provinciei. În p. 6 se zice apriat: „Mitropolitul ca și Cap a toată provincia are drept de a priveghia peste integritatea credinței, curăția moravurilor, **observarea ss. canoane**, iară spre delăturarea abuzurilor, în aceste piviște ivinde, a întreprinde la casuri de lipsă constatată în sinodul provincial, chiar și vizitațiuni canonice.”

Clar și lămurit se stabilește, că în chestii de rit și de disciplină, în chestiile referitoare la cultul divin, Mitropolitul are dreptul și datoriata de a supraveghia, și a lua măsuri pentru delăturarea abuzurilor.

Actele și Decretetele acestui Conciliu Provincial I. s'au recunoscut prin Decretul S. Scaun Apostolic de Roma, din 19 Martie 1881, cu textul următor:

„Dupace Pontificele Piu alu IX-lea de pia memoria prin literile Apostolice „Ecclesiam Christi”, din 6 Decembrie în anul Incarnatiunii Domnului 1853 a fundatu Provincia bisericească romana de ritulu grecescu în Transilvani'a, Archiepiscopulu și Episcopii sufragani ai noiei Provincie si-au propus a celebră primul conciliu provincial; pre carele R. D. P. Joanu Vancea Archiepiscopulu Fagarasiului și Albei-Julie l'a conchiamatu pre diu'a de 5 Maiu 1872, și l'a terminatu fericitu în 14 a aceleasi lune. Substernandu acelasi R. D. P. Archiepiscopu și cei lalti Presuli ai Provinciei cu supunerea cuvenita decretetele aceluasi conciliu spre censurare și aprobare Santului Scaunu, Em. Parinti ai Congregatiunii de propaganda fide pentru Negotiile Ritului orientalu, aceleasi le-au esaminatu, și dupa esemplariulu aci alaturatu le-au recunoscutu; că testimoniulu despre recunoscerea acest'a au demandatu a se edă decretulu presinte, că se se observe în modu inviolabile de către toti accia, de cari se tiene.

„Sententi'a acesta a S. Congregatiuni subscrisulu secretariu referindu-o Santității Sale D. n. Pontifice Leon alu XIII în audienti'a din 8 Martiu a. c., Santitatea Sa a aprobat'o și a binevoitu a o intari, anulandu ori ce alte ordinațiuni contrarie.

„Datu în Rom'a din Resiedinti'a S. Congregatiuni de Propaganda Fide pentru Negotiile Ritului orientalu la 19 Martiu anulu 1881.

Ioanu Card. Simeoni Prefectu.
Serafimu Cretoni Secretariu”.

Actele și Decretetele Conciliului Provincial II. s'au recunoscut prin Decretul S. Scaun Apost. de Roma, dat în 1 Octomvrie 1884.

În sinodul provincial III. sub titlul III, cap. I. cu pîrvire la drepturile Mitropoliei și integritatea provinciei bisericești metropolitane greco-catolice române de Alba-Iulia și Făgăraș, se decretetează următoarele:

Dându-ni-se din darul lui Dumnezeu fericita ocaziune de a serba aniversarea a 200-a dela Uniunea bisericești noastre cu Sânta Maică Biserica catolică a Romei, Sinodul provincial reamintește cu pietate meritele neperitoare

ale acelor Arhieriei, preoți și credincioși, cari înainte cu două secole au mărturisit cu mințea, inima și gura și după aceea au păstrat și ne-au dat nouă celor de acum, ca moștenire sacră, credința cea adevărată catolică, puritatea și integritatea ritului și disciplinei bisericești grecești, și cu zel laudabil au lucrat pentru validitatea drepturilor și privilegiilor, cari după întocmirea bisericești și în sensul decretului Uniunii promulgat de Conciliul ecumenic dela Florența și a actelor uniunii noastre dela 1698 și respective 1700, se cuvin bisericești noastre.

Deodată sinodul provincial mulțamește cu umilintă Provedinței dumneeești, că a încununat cu succes nisuițele sante ale antecesorilor noștri, când la anul 1853 biserica noastră din grația Sântului Scaun Apostolic al Romei s'a constituit în provincie bisericească autonomă și independentă dela iurisdicțiunea ori-cărei alte provincie bisericești, cu titlul de Alba-Iulia și Făgăraș¹⁾.

Acest Sinod încă poștește, ca drepturile și privilegiile acestei provincie bisericești să se păstreze din partea noastră curate și nevătămate, și să aibă deplină putere de drept²⁾, cari privilegiu au fost și vor fi totdeauna, nu piedecă, ci ajutor pentru mîntinerea supunerei noastre prea credincioase și ascultării noastre firești către Sântul Scaun Apostolic și pentru întărirea Unității de credință cu întreagă Biserica catolică și cu Păstoriul ei cel mai înalt și Cap văzut, Pontificele Roman, Vicariul lui Hristos pe pământ.

Drepturile și privilegiile Provinciei metropolitane greco-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș sunt lămurit precizate în decretetele Conciliilor ei provinciale dela 1872 și 1882, aprobate de Sântul Scaun Apostolic al Romei, în cari se află desfășurată constituția ei internă și determinate raporturile ei cu celelalte Biserici particulare din patrie. Pe baza acestora sinodul provincial află a fi necesar și salutar, să declare următoarele:

§. 1. Raportul Provinciei metropolitane greco-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș ca Biserica particulară cu celelalte Biserice particulare din patrie nu poate fi altul, decât cel determinat în Bulla pontificală a Papei Piu IX. „Ecclesiam Christi” de dto VI. Kal. Decembris 1853, prin care această Provincie metropolitană cu toate persoanele sale de orice sex și condițiune a fost scoasă de sub iurisdicțiunea metropolitană și de sub orice prerogativă iurisdicțională a arhiepiscopului din Strigon. În conformitate cu acestea asupra Provinciei metropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș, afară de Sântul Scaun Apostolic al Romei (și prin urmare afară de Nunții și Delegații lui) căruia aceea este imediat supusă, nu se poate recunoaște altă auctoritate ecclesiastică mai înaltă, decât sinodul său provincial³⁾.

§. 2. Nu este admisibil, ca în chestiuni personale, parohiale, bisericești, școlare, fundamentale și de orice altă natură, cari să țin de iurisdicțiunea provinciei noastre metropolitane și ale diecezelor ei, să se facă apelațiuni, recurs, ori plânsori la altă auctoritate ecclesiastică constituită afară de cadrele Provinciei noastre, ci rămânând neatins dreptul recursului la Sântul Scaun Apostolic al Romei, după modul vîgent în Biserica noastră Orientală Unită, toate plânsorile și neregularitățile, ce s'ar ivi pe teritoriul Provinciei noastre bisericești, au să se pertracteze din partea episcopului concernent, ori a metropolitului și a Sinodului provincial⁴⁾.

§. 3. Cu esceptiunea Scaunului Apostolic și a Legațiilor lui, nici o altă auctoritate bisericească, afară de cea a Provinciei noastre bisericești, nu este îndreptățită a deprinde vre-o putere, iurisdicțiune ori ingerință asupra așezămintelor Provinciei noastre metropolitane.

¹⁾ Conc. Prov. I. dela 1872. Tit. II. Cap. III.

²⁾ Conciliul Efesin. can. 8.

³⁾ Conc. ecum. Constantinopolitan I. can. 2.

⁴⁾ Conc. ecum. Nicean I. c. 5; — Sin. Antioch. can. 12, 13, 14, 15, 20; — Sin. Trull. c. 8; — Conc. ecum. Nicean II. c. 6; — Conc. Prov. I. de Alba-Iulia din 1872 Tit. X. cap III.

cum ar fi gimnasiile, preparandiile, școlile populare, asilele infantile și alte institute de creștere și instrucțiune; căci aceasta ar învoi în sine violarea independenței Provinciei noastre bisericești și a manifestului santei Uniunii din 7 Octomvrie 1698, în sensul căruia toate așezămintele bisericești românești pentru toate timpurile au să fie scutite de orice amestec al altei iurisdicțiuni bisericești, care nu aparține acelei biserice unite cu Roma.

§. 4. Nu ese permis, ca fondurile și finanțele diecesane sau provinciale din Provincia metropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș să fie controlate, supraveghiate, ținute în evidență și administrate de o altă auctoritate ecclesiastică, afară de cea a Provinciei bisericești amintite, și acelea trebuie să se administreze de corporațiunile provăzute în Conciliile Provinciei noastre I. din 1872 și II. din 1882.

§. 5. Deodată declarăm, că prin aceste decretete sinodale nu voim să prejudicăm dreptului și datorinței, ce o au arhieriei noastre de a conlucra cu Prelații Bisericești catolice de rit latin în toate chestiunile, cari se referesc la interesele generale ale Bisericești catolice din Ungaria și la cele comune ale Provinciei noastre bisericești cu ale Bisericești Catolice de rit latin.

Iar despre S. Liturgie se dispun, se decretetează următoarele, în titlul III. Cap. I. p. 1.

„Limba, în care se celebrează sacrificiul liturgic, în biserica noastră este cea română. Pînă la înființarea Părinții noștri prin aceste acte uniune dela anii 1698 și 1700 au voit să ne nevătămată și a garantat-o Sântul Scaun Apostolic al Romei, când la anul 1853 a ridicat și înființat provincia bisericească de Alba-Iulia-Făgăraș ca provincie bisericească autonomă cu limbă română (Bulla „Ecclesiam Christi” de dto 26 Noemvrie 1853). Folosirea unei alte limbi în S. Liturgie este deci contrară dispozițiilor Scaunului Apostolic și astfel strânsă și nepriată. Protopopii în visitațiunile lor să fie cu mare băgare de seamă, ca abuzuri în materie aceasta să nu se furișeze în biserici și mai ales ca să nu se întrebuițeze în usul liturgic, decât numai cărți aprobate de Ordinariatul metropolitan de Alba-Iulia și Făgăraș, și recunoscute ca legitime de către Scaunul Apostolic.”

Actele și Decretetele acestui Conciliu provincial III au fost recunoscute și aprobate prin Decretul S. Scaun Apostolic de Roma, din 21 Decemvrie 1905, cu textul următor:

R. P. D. Victor Mihályi de Apsia Archiepiscop de Alba-Iulia și Făgăraș și Episcopii sui sufragani hotărîndu-se, să țină al treilea Sinod Provincial al Românilor greco-catolici din Blaj. Deci în ziua de 4/17 Septemvrie an. 1905 s'au început Sinodul, și după mai multe ședințe și nite sub presiuni Archiepiscopului amintit, s'au terminat cu fericire în ziua de 13/26 din aceeași lună și an. După aceea Actele și Decretetele Sinodului Părinții Sinodului le-au trimis, precum se cuvenia, la această Sacră Congregațiune, gându-se, să binevoiască a le revizui. Drept a ceea în Adunarea generală ținută în 12 Ianuarie an. 1903 Emmii și Rmmii Părinți Cardinali și aceleiași Sacre Congregațiuni, după ce au cercetat deplin și acurat Actele și Decretetele, au decretat, că acelea au să fie revizuite cu îndreptările, cari se află induse în exemplarul alăturat acelor și Acte.

Această părere a Eminentissimilor Părinți fiind prezentată Sumului Pontifice Leon XIII de fericită amintire prin R. P. D. Antoniu Savelli Secretariul de atunci al acestei Sacre Congregațiuni în audiența din 14 Ianuarie 1903, Proștă sîntia Sa a binevoit a o incuviința și a o întări. Fără să se poată aduce vre-o piedecă în potrină acestora.

Dat în Roma, din Palatul aceleiași Sacre Congregațiuni, în ziua 21 Decemvrie, anul 1905.

Fr. H. M-a Card. Gotti prefect.
Ieronim Roller Secretariu

Domnilor și fraților,

Din cele expuse clar și lămurit se vede, că în lupta de apărare, ce am întreprins, stăm pe temelii neclintite al drepturilor noastre, garantate prin acte publice.

Calcarea acestor drepturi înseamnă calcare a bisericii însă, iar asta aduce cu sine turburarea conștiinței noastre religioase, înseamnă provovarea unei lupte, a unui război nesfârșit, pentru apărarea bisericii, a credințelor strămoșești și a cultului nostru religioase-național.

Drepturile, limba națională, legea strămoșească: vii nu le lăsăm, și respingem orice atac, împotriva lor, precum declarăm și aceea că nu le lăsăm, una cu viața, pradă uneltirilor politice, ale unor atești și francmasoni, cari vreau să facă și din religie unealtă politică pentru scopurile lor mârșave și condamnate de toată lumea cultă.

Protestele noastre să le înaintăm la tronul imperial-regal, precum și la cel papal: să le arătăm, că înființarea episcopiei celei noi pe noi nu ne poate atinge, și că vii nu vom suferi, să fim dismembrați, din legăturile firești și canonice, în care suntem și ne aflăm cu diecezele noastre române, și cu provincia noastră metropolitană de Alba-Iulia-Făgăraș.

Asta cere dela noi simțul de dreptate, și patriotismul nefățărît, precum și alipirea noastră nestrămutată către legea și limba noastră națională.

O călătorie în Germania.

Conferință ținută de Dr. Horia Petra-Petrescu.

II. Eisenach (Wartburg).

Eisenach-ul este un oraș din marele principat Sachsen-Weimar. Importanța culturală a orașului, care numără mai puțin de 60,000 de locuitori, zace în trecutul lui și — mai cu seamă — în faptul că la depărtare de trei sferturi de oră de el se află vestitul castel Wartburg, unul din castelele medievale germane cele mai strălucite.

Mulți dintre Dv. vor fi auzit și vor fi văzut, de sigur, opera lui Richard Wagner: „Tannhäuser” sau „Lupta cântăreților dela Wertburg”. Aici, în castelul acesta, ne spune tradiția, că s'a petrecut acea vestită întrecere între cântăreții Tannhäuser, Wolfram de Eschenbach și Walter von der Vogelweide, reprezentanții cei mai marcați ai cântăreților de pe la cursurile germane din epoca clasică a literaturii germane, scrisă în *altdeutsch*, deci până prin anul 1250.

Poetul St. O. Josif a tradus textul lui Rich. Wagner la opera „Tannhäuser”, încât putem și noi să recitim pasagiile, cari ne interesează.

În secolul al XII, și la începutul sec. al XIII-lea a fost epoca de aur a castelului acestuia. Pe timpul acesta a trăit un Landgraf iubitor de pompă și de arte frumoase, Langrafatul Hermann I. (1190—1217), care dădea ocazie cântăreților de curte, să exceleze la întrecerile aranjate în onoarea lor. Cu prilejul unei astfel de întreceri, care în 1207, să fi luat parte și Tannhäuser, care cântă *amorul*, la îndemnul lui Hermann, precum urmează:

„Mi-a fost, o Wolfram, scris și mie
Să văd, ce însuși ai văzut,
Fântâna cine nu o știe?
Ascultă dar cum știu s'o cânt:
Un dor sălbatec mă încinge,
Când mă apropiu de izvor,
Și setea nu mi-o pot învinge
De-aș ști că trebuie să mor.
Sorb Iacom eu atunci noctarul,
Nu stau la gânduri în adins,
Că neseacă îi este darul,
Cum este dorul meu nestins.
Așa, ca 'n veci să-mi ardă dorul,
Mă plec peste izvor mereu,
Acesta, Wolfram, e amorul,
Așa-l pricep aievea eu*).

O călătorie la Wartburg oferă una din cele mai mari plăceri sufletești, care se poate închină. Te simțеști transpus în secolul al XII și al XVI-lea, dacă te-ai pregătit înainte, în tăcerea tăcerii tale de studiu, cu epocile acestea ale vie-

ții germane. Atât ochiul, cât și intelectul tău, primesc impresii de prima ordine.

Treci podul ambulant medieval și te afli în curtea unei cetăți din evul mediu.

Bogăția de culori nu se poate descrie. Coperișele prelungite, cu țiglă înroșită și înegrită de vreme, cu păreții îmbrăcați în iederă și lauri de toate culorile, balcoane cochete, cu ferestri de sticlă groasă, rotundă, caracteristice caselor germane, fântâni cu ferărie mistică, cu capete de balauri pe la scocuri, obloane verzi, coridoare tănuite, cu pardoseală veche, de pe atunci, cu scheletul casei văpsit pe păreți, cu dungii roșii închise... Câțiva porumbei gănguresc bătând din aripi pe olanele turnulețelor svelte, încolo nici un semn te face să-ți amintești viața de acum.

Stai să rechemi, ca pe niște contemporani, pe Landgrafatul iubitor de sărbători fastuoase, pe nobilii în tunici lungi, cu părul tăiat scurt, cu fețele rase, cu blănurile scumpe de castor, de samur și de hermelină, cu ghetele ascuțite și împodobite bogat, să rechemi pe nevestele lor, cu părul lung lăsat pe spate, sau prins într'un capșon, sau în mrejele unor cordeluțe de mărgelă (cu cămeșile de mătăasă), cu hainele încheiate până sus, cu lăibărelul împodobit cu blană, împrejurul pieptului lor.

Aștepti să se deschidă chemenata (apartamentul femeilor) să-ți iasă în cale sfânta Elisabetha, cea cântată de misterioase legende, și a cărei viață e pictată de pictorul german de seamă, de Moritz Schwind, într'o nespuse de frumoasă serie de tablouri murale, tot acolo.

Nu te-ai mira, dacă ai auzi minunatul cântec păstrat pentru posteritate în scrisorile unui călugăr din Tegernsee, cântec minuat în urma simplității și sincerității evidente.

„Du bist mein, ich bin dein,
Des sollst du gewiss sein.
Du bist verschlossen
In meinem Herzen,
Verloren ist das Schliesselein:
Du musst immer drin nun sein”.

Sau pe românește:

„Eu-s al tău și tu a mea!
De-asta fii încredințată.
Mi-ești închisă 'n inimioară.
(S'a pierdut cheița, vai!)
Tot în inimă-ai să-mi stai!

Nu te-ai mira, dacă ai auzi pe Walter von der Vogelweide recitând acel refren de dragoste, plin de culoare: Tandaradei!

Dar nu numai trecutul din secolii XII și XIII ni-l evocă Wartburg-ul: ne gândim și la sec. al XVI, când a petrecut între zidurile acestea Martin Luther, întemeietorul limbii germane literare de astăzi. Aici și-a aflat refugiu, (fugărit), Martin Luther, și aici a tradus *biblia* în limba germană, privind din odaia simplă, care se poate vedea și astăzi, la câmpiile mănoase și la pădurile extinse ale Turingiei. În odaia, care și-o arată ghidul, s'a frământat Luther cu traducerea *bibliei* din original, cimentând pentru viitor o limbă nouă, primenită, germană, de care s'au folosit mai apoi Klopstock, Lessing, Goethe, Schiller.

Tradiția ne spune, că reformatorul german a avut să lupte cu îndârjire, în decursul lucrării sale, cu diavolul. Atunci, într'un moment de disperare, a aruncat cu călimara după necuratul, de l'a alungat și din otelul din Jena, unde trăsesese odată, ca să înopteze. Locul unde a rămas pata de cernală, se arată și astăzi vizitatorilor, în Wartburg, dar Englezii și americanii, iubitori de relievi s'au îngrijit să ducă până și tenciuiala păretelui de acolo, ca amintire, că au fost odată în odaia aceasta.

Alt moment însemnat pentru Wartburg, acesta din a. 1817, este *adunarea studentească germană a Burschenschaft-urilor*. Aproape 500 de studenți, trimiși din partea studenției dela toate universitățile germane, au ținut aici o adunare monstră, în amintirea reformațiunii și a aniversării luptei dela Lipsca, în care a fost Napoleon. Aici s'au ar scrierile autorilor urgișiți de studenți, între altele ale lui Kotzebue, și s'a accentuat unitatea de sentimente a studenției germane, luându-se culorile distincte și, decla-

rindu-se lupta și mai îndârjită împotriva supremației străine.

Te cobori până la Marienthal, ca să iai tramvaiul, și lași Wartburg-ul cu durere de inimă, fiindcă acolo este închisă amintirea trecutului glorios.

Eisenach-ul te recompensează într'u câtva de pierdere avută — dar numai într'u câtva. Aici este casa, unde se zice că ar fi locuit M. Luther la doamna Cona, ca hăiat, dela al 15-lea până la al 18-lea an al vieții sale (1498—1501).

Aici este casa, unde s'a născut Ioh. Sebastian Bach, cel mai mare componist bisericesc protestant, și cel mai mare organist din Germania, — o casă modestă, prietenoasă, preschimbată în muzeu.

Aici este un muzeu pedagogic interesent, înstituit de o elevă a pedagogului Froebel.

Aici se află o imponentă biserică în stil roman, una din cele mai vechi biserici în stil roman în Germania.

Piața principală — *Marktplatz* — e caracteristică pentru toate orașele de provincie din Germania.

Ca să vedeți și câteva castele din evul mediu, afară de Wartburg, am ales câteva fotografii de pe lângă Rin.

Am colindat mai multe săptămâni, anul trecut, ținutul acesta binecuvântat de Dumnezeu, cu sacul de turist în spate și cu bățul în mână.

Am întâlnit multă voie bună pe drum, tineri cari colindau, ca și mine, ținuturile, am contemplat cu acești doi ochi, ai mei, și am simțit atâtea bucurii sufletești, încât nu se pot descrie niciodată.

În Worms am căutat înzădar grădina vestită a „Rozelor” cântată de cântăreții evului mediu. În 1689 a fost nimicit orașul aproape din temelie, la ordinul comandantului francez Mélac, care pustiise țara în numele lui Ludovic al XIV-lea.

Nimic din frumusețile castelelor descrise, nimic din grădinile mărețe, făr' doar un câmp extins, lipsit de farmec.

Doar domul, care se reparaază, stă mărturie despre tradiția minunată din „Cântul Nieblungilor”

Pe aici au petrecut cavalerii medievali. Și aici s'a plasmuit acel nemuritor epos național „Das Niebenlungenlied”, care stă pe aceeași treaptă artistică, ca *Odiseu* și ca *Iliada*.

Mișcarea culturală în Lozna-mare.

— Corespondență ocazională. —

Jidanii atăță poporul în contra școlii confesionale. — Preotul, notarul și învățătorul salvează școala. — Sfințirea noului edificiu. — Prelegere populară și înființarea unei biblioteci populare. — Serată teatrală cu o piesă nouă și cu un punct neobișnuit în program.

Pe malul stâng al Someșului, în comitatul Sălaj-Dobâca, aproape de Ilcanda, care a trimis în parlament pe șeful clubului naționalității lor, se află comuna fruntașă Lozna-mare. E o comună veche românească renoită însă în mare parte după groaznicul incendiu ce l'a descris dl Augustin Paul în cartea sa „Între Someș și între Prut”. Cine n'a văzut Lozna de 15—20 de ani, azi abia o recunoaște. Azi nu mai vezi colibi cu ferestrele rotunde și cu streșina în pământ. Au dispărut și aceste cu „strașnicul Sânt-Ilie”, care — cum ne spune dl Iorga în „Neamul rom. în Ardeal... — împodobește pe din afară păretele de cătră stradă a bisericeții dragălașe.

Ar fi frumoasă comună Lozna, numai de n'ar avea așa de mulți jidani.

O dorință veche a jidanilor e, ca să se ridice în locul școlii confesionale de acolo o școală de stat, să aibă unde-și trimită nenumeratele porodite spre a învăța dulcea limbă a lui Bendeguz. După repețite încercări zădărnice — cum adeverește și monografia comitatului — azi cu noua lege școlară a lui Apponyi era să-și vază visul împlinit. Exceptionată fiind școala veche confesională, la adunarea convocată spre a hotărî ridicarea unui edificiu nou, poporul, care nu înțelege ce înseamnă a-și da școala din mână,

* „Bibl. pt. toți”, trad. de Iosif No. 318, pg. 42.

ațat fiind de câțiva nătărăi cu gura mare, cari pentru o litră de vinars s'au pus în serviciul jidanilor, a strigat, că nu le trebuie nici o școală, fac'o statul, că ei n'au din ce o face. S'a ridicat atunci preotul din loc, părintele Pachomiu Pop și a oferit suma de 500 cor. și piatra de lipsă la edificare. „De faceți școală nouă românească — strigă atunci însuflețit notarul Ștefan Pocol — și eu vă ajut cu 400 de coroane”. „Și eu dau o sută” — se află atunci învățătorul Ștefan Széles. „Atunci om face-o cu ajutorul lui Dumnezeu!” — a strigat poporul și s'a pus la lucru. Cărămida de lipsă au primit-o gratis dela dl proprietar de mine de aur Alexiu Pocol, care le-a mai dăruit și suma de 200 cor. Tot gratis le-a făcut planul de școală și preliminarul de spese studentul în drepturi Cornel Pop; iar „Banca Poporală” din Dej de sub conducerea dlui director Simeon Russu, le-a votat la propunerea părintelui Pachomiu Pop suma de 250 cor.

Din aceste mai-mimoase daruri, din hărnicia poporului și în special a primcuratorului Ioan Szabo s'a ridicat sub controla neobositului învățar Cornel Pop o școală într'adevăr frumoasă cum nu se mai află în părțile acele.

Sunt zece ani, de când nu s'a pomenit în Lozna nici un semn de mișcare culturală, chiar de aceea ne-au surprins cele văzute și auzite acolo în ziua de Sf. Marie, cu ocaziunea sfințirii noului edificiu a școlii. A fost o adevărată zi de sărbătoare aceasta, zi de înălțare sufletească pentru poporul din Lozna și împrejurime.

Sfințirea școlii s'a făcut în prezența unui mare număr de popor de către preoții Pachomiu Pop și Valer Deac cu ajutorul unui cor de cântori bisericești din comunele apropiate. Sfințirea s'a sfârșit cu o frumoasă și avântată vorbire a bunului român părintele Pachomiu Pop.

La orele 3 p. m. urecă simpaticul tânăr Cornel Pop tribuna ridicată în ograda școlii și ține o prelegere poporală cu subiectul: „Școala, cartea și cultura”. Deși nori grei amenințau cu ploaie, ograda mare a școlii era plină de popor, care a venit să asculte prima prelegere poporală ținută în aceste părți. Tânărul orator, care cu ocaziunea ultimei alegeri de deputat la Heanda-mare, ne-a pus pe toți în uimire cu toastul său într'adevăr clasic, care a fost întrerupt de repetite ori prin aplauze frenetice, a mai dat o dovadă a talentului său oratoric constatată de însuși Magnu. Sa dl deputat T. Mihali. Într'o limbă poporală dulce și curgătoare a spus pe înțelesul tuturor, ce este cultura și cât e de mare însemnătatea ei în viața unui popor. „Un sat întreg de oameni tari ca zmeii, cum nu mai sunt în țara întregă, nu putea să facă atâta cinste neamului nostru românesc, nu putea să se ridice așa de mult în ochii străinătății, cum ne-a ridicat un singur om cu puterea înțelepciunii sale — Aurel Vlaicu” — și poporul a erupt în s rigăte de „trăiască” la adresa îndrăznețului și genialului cuceritor al văzduhului.

A arătat apoi, că poporul nostru, cărui în lipsesc atâtea instituții culturale, de cari se bucură alte popoare, numai prin citirea de cărți bune și folositoare își poate câștiga oare-care cultură. Cartea ne este aproape singurul mijloc pentru lățirea cunoștințelor folositoare. Drept-aceea n'ar trebui să fie comună românească din care să lipsească biblioteca poporală. Spune apoi că dăruiește bisericii din loc 60 de cărți spre a se înființa o bibliotecă poporală, care să stea sub îngrijirea curatorului bisericesc. Și dacă cei mai mulți din sat nu știți ceti, nici asta nu-i piedecă. În fiecare casă este barăm un băiat obligat să umble la școală. Aveți școală ridicată cu spese mari, folosiți-vă dară de ea. Trimiteti-vă pruncii regulat la școală, să învețe a serie și a ceti și va fi mai mare dragul câte lucruri frumoase vă vor ceti în seriile lungi de iarnă din cărțilele împrumutate dela biblioteca poporală. Sfârșește apoi cu cuvintele: „Dumnezeule Doamne al Puterilor, Dzeal protopărinților noștri,

caută spre noi norod nemângăiat și ia aminte rugăciunile noastre în aceste zile de grea încercare, că ai Tăi suntem Doamne și din moși-strămoși, din neam în neam am păstrat credința în toate cele sfinte ale Tale!

Dă Doamne, ca această școală să fie spre folosul nostru, a limbii noastre strămoșești și a legii noastre creștinești! În paza Ta o punem Doamne, în paza bisericii Tale. Din sărăcia noastră am ridicat-o cu ajutorul Tău. A noastră e și a Ta, iar de s'ar întâmpla cândva s'o pierdem, să nu mai fie a noastră, și să slujească spre a înstrăina cu ajutorul ei pruncii noștri de către limba, legea și datinile noastre strămoșești, atunci... atunci te rugăm Doamne prăbușește-o! Prăbușește-o și o risipește, căci mai scumpă ni-e nouă legea noastră creștinească și limba noastră strămoșească, decât toate școlile străine din țară!”

După o probă cu bilete de intrare ieftine pentru popor, la orele 8 s'a început teatrul cu următorul program:

Dl jurist Cornel Pop declamează puternica poezie a lui Coșbuc: „Noi vrem pământ”, care a stors aplauze.

A urmat apoi economul Gregoriu Pocol cântând sau mai bine zis predând cu istețime cupletul „Veselul pantofar”. A fost foarte original și hazliu.

Punctul principal al programului a fost piesa teatrală „Nașterea Mântuitorului” compusă de tânărul jurist Cornel Pop. Rolul persoanei principale, a lui Irod împărat l'a jucat însuși autorul, care a fost instructorul celorlalți 14 diletanți. „Nașterea Mântuitorului” e o piesă într'adevăr dragălașă și plină de viață, scrisă într'un limbaj dulce poporal. Cu colinzile, cântările, fluerul și frunza din ea formează un program bogat. Publicul a rămas foarte mulțumit și a aplaudat mult. Imbracamintele artistice din piesă, făcute de dl Cornel Pop pe spesele proprii, se vor așeza în vistieria bisericii, de unde le vor împrumuta feciorii din sat în fiecare an pentru seara de Crăciun, când vor preda această piesă din casă în casă în loc de-a colinda.

Ar fi bine să trimită dl Cornel Pop această piesă teatrală la careva foaie poporală, ca publicându-se acolo s'o învețe pentru ceara de Crăciun și în alte sate, căci se va ridica mult sărbătorearea nașterii Mântuitorului.

A mai declamat economul Adrian Pop o frumoasă poezie abia cunoscută pe la noi: „Limba noastră” de B. P. Hașdeu.

După frumoasa cântare poporală „De-ai fi lele cum ți-e fala” cântată de mai mulți economi, monologul „Cum am rămas flăcău bătrîn” destul de bine predat de studentul Augustin Széles, se sfârșește programul cu un punct nou și neobișnuit: *emulație de fluer și frunză*. Ideia este a juristului Cornel Pop. Premiul atât în fluer cât și în frunză l'a câștigat istețul flăcău *Mitru Radu*. Nu pot lăsa neamită scena frumoasă aranjată de dna preoteasă Ludovica Pop. Dl Bănuț ar fi invidiat-o. A fost o adevărată expoziție de lucruri de mână, de țesături de casă cu alesături artistice.

În sfârșit ne-am pus la dans: Inteligența în școală iar poporul într'o sură din apropiere. (De ce n'a fost la un loc? N. R.)

În focul jocului juristul Cornel Pop s'a dat la chiuite:

Dare-ar Dumnezeu să deie,
Toți vrăjmașii să ne peie!
Să fie mâncat de câni,
Cine vrea rău la Români!
Cine vrea să ne răpească,
Limba noastră strămoșească!
Cine vrea, ca să perim
Și nu ne lasă să trăim.

Bravo frați Lozneni! La ziua de Sf. Marie ați făcut un frumos pas înainte. Să trăiți și să auzim și de mai bine!
B.

Cronică externă.

Cum e comentată vizita împăratului Wilhelm în Elveția. Toate ziarele din Elveția lută în termeni elogioși vizita împăratului Wilhelm în Elveția. Cel mai mare ziar elveț „Neue Züricher Zeitung” publică în loc frunte articolul președintelui majorității o siliului federal dr. Bissegger care făcând o rical relațiilor germano-elvețiene de 24 an coace, — dela urcarea pe tron a împăratului Wilhelm — constată îmbunătățirea acestor lațiuni. Asupra scopului vizitei, dr. Bissegger afirmă că nu este de loc în legătură cu planurile rabolistiche ale diplomației, ci că șeful cel mai puternice armate din lume, împăratul Wilhelm, vine în Elveția condus de un mare absolvent militar, de a vedea mica armată elvețiană la muncă. E laudabil că puternicul nareh vrea să se convingă cu proprii săi despre starea și capacitatea miliției elvețiene nemulțumindu-se cu rapoartele laconice ale oamenilor săi. Dr. Bissegger își încheie articolul salutând în termeni foarte călduroși pe împăratul Wilhelm.

Toate ziarele franceze în frunte cu „Le Matin” se ocupă de vizita împăratului Wilhelm.

„Matin” scrie că e vorba despre o dorită expres de împăratul Wilhelm, cu a mite scopuri. Consiliul federal al republicii elvețiene e hotărît însă să nu se pue în discuția nici unui stat străin așa, nici al Germaniei. Elveția nu face nici convenții comerciale de altă natură.

Război între Mongoli și Chinezi. Telegraful

sosite din China anunță că șase provincii teritoriul de sud al Mongoliei au declarat războiul contra Chinei. Principii mongoli au la dispoziția lui Cutuchla, noul rege proclamat în Mongolia, o armată de 200,000 de soldați. Principatul Tsalta a făcut o comandă de 15,000 de ruble dela un agent german, care a fugit defraudând banii.

Se știe însă că ruperea Mongoliei de Rusia e în interesul Rusiei și după cum se știe adevăratul comandant al trupelor nu este Cutuchta, ci un colonel rus, prințul Uday. Mongolii au început războiul împotriva Chinei diând orașul Cobda, care după inversa luptă l-au și ocupat. Intrând în oraș mongolii au omorit la 4000 chinezi, răbind tot pe alții. Străinii au fost crufați, care fapt se poate ține interevenției consulului rus, Kosmin.

Toate orașele din Cobdei sunt amenințate de mongoli.

Consiliul secret din Peking cu Iuanșun în frunte a hotărît a-l numi pe Tșifu fostul guvernor al Mongoliei, de comandant al trupelor împotriva Mongolilor. Pentru China războiul acesta pare a fi nefavorabil deoarece Mongolii sunt ajutorati de Rusia, care va cu orice preț a-și asigura teritoriul mongol pentru sine.

Filiala din Arad a magazinului de dantele din Budapesta Bulev. Andrassy

— palatul Fischer 211

Atrage a'enținea on. dame asupra magazinului său asortat cu noutățile sezonului de toamnă,

rapi pentru femei, bărbați și copii, șaluri, năfrâmi groase, mătăsuri, dantele, cordele, mănuși și orice acvizio.

Pentru nenorocții din Ardeal păgubiți pri- potopul de astăprimăvară.

Ne aducem cu toții aminte de pagubele cauzate prin uraganul din 13 Mai a. c. în favorul căruia am lansat mai multe liste de subscripție. Nu de mult am evitat în coloanele acestui ziar sumele primite până în 25 Iunie a. c. inducând în erorile maritimșilor donatori. Acum continuăm cu publicarea sumelor primite în ziua de azi.

Suma colectată până în 25 Iunie 1912 a fost 106,81 cor.

Lista No. 1. Colecta dlui Lazar Stupinean preot în Fiscut: Lazar Stupinean preot 4 cor. Parasca Iacob 40 fil. Macarie Iuon Ieor. Cosma George 1 cor. Arcudean Condache 20 fil. Hesu Teodor 20 fil. Parasca Zaharie 24 fil. Arcudean Ilica 80 fil. Rus Zaharia 10 fil. Bungardean Vasile 20 fil. Arcudean Teodor (Ita) 20 fil. Bungardean Chitu 20 fil. Rus Vasilica 20 fil. Bungardean George 1 cor. 20 fil. Pop Toader 1 cor. Lantjocu Toader 20 fil. Marginean Toader 1 cor. Muresian Toader 40 fil. Oltean Maria 10 fil. Macarie Toader 20 fil. Bungardean Ileana 40 fil. Uția Onisia 40 fil. Macarie Paraschiua 22 fil. Cosman Toader 1 cor. Hosu Toader 1 cor. Pop Simon 1 cor. Grama Alexandru 60 fil. Mileșian Ilic 60 fil. Moldovan Ileana 2 cor. Duma Vasilica cu soția 1 cor. Iacob Tadora 1 cor. Oltean Teodor 1 cor. Macarie Iuon 1 cor. locuitori în Fiscut.

Cu totul cor. 23,06

Colecta dlui Alexandru Bărbulescu preot în Cintoș. Dela popor în biserică 2 cor. Coc Mariana văd. 1 cor. Coc Gregoriu 1 cor. Alexandru Bărbulescu preot 2 cor.

Cu totul cor. 6

Lista No. 10. Dr. Hie Beu, medic Sibiu 10 cor. Parteniu Cosma, director de bancă Sibiu 10 cor. Dr. E. Roșca, profesinel Sibiu 10 cor. Dr. N. Comșa, medic Seliste 10 cor. St. Stroia Sibiu, 5 cor. A. Lebu Sibiu 10 cor. A. Bărseanu, președintele Asociației Sibiu 10 cor. O. Goga, preot, Sibiu 5 cor. „Albina” inst. de credit și economii 100 cor.

Cu totul cor. 170.

Lista No. 13. Colecta dela „Albina” filială Târgu-Murășului. „Albina” fil. T.-Murășului 10 cor. Vancu E., dirigit 5 cor. Manea, contabil 2 cor. Pades, cassar 1 cor. Căpățînă, funcționar 1 cor. Iuliu Henteș funcționar 1 cor. Alexandru Tamaș la agent. Băncii gen. de asig. 1 cor. Dr. Enea Drăia, avocat 5 cor. cu toții din Târgu-Murășului

Cu totul cor. 26.

Lista No. 24. Colecta dlui L. Miclea contabil de bancă Șărmaș. Liviu Miclea, contabil Șărmaș Teor. Alexandru Fogolyán comerciant Șărmaș Teor. Emil Pop, preot gr. cat. Tușin 1 cor. Gavril Hinteș preot gr. cat. Șărmașel 1 cor.

Cu totul cor. 6.

Lista No. 36. „Iulia” institut de cred. și econ. Alba-Iulia 10 cor.

Cu totul cor. 10.

Lista No. 44. Colecta dlui Petru Suciu din Teiuș. T. L. Bîtea dir. de bancă Teiuș 10 cor. Crișan Gligor (buț) 2 cor. Crișan Gligor 1 cor. Lucaciu Crucita 2 cor. Popa Parie 1 cor. Crețiu Teodor 1 cor. Crișan Traian 1 cor. Muntean Simion 2 cor. Crișan Ion I. Ilie 1 cor. Crișan Teodor 1 cor. Suciu George 1 cor. Fostoc Aurel 1 cor. Moldovan Nistor 1.20 cor. Popa Maria 80 fil. Cetean Nicolae 1 cor. Cetean Iacob 1 cor. Moldovan Iuon Trifan 2 cor. Mieu Iuon 1 cor. Tușan Iuon 1 cor. Muntean Iuon 60 fil. Florea Niculae 1 cor. Albu Constatin 1 cor. Bechicheri Tanase 3 cor. locuitori în Teiuș.

Cu totul cor. 37,60

(Va urma.)

Mișcarea răzeșilor și mazililor din Bucovina.

Dacă în Bucovina există o mișcare serioasă, ciostită și pătrunsă de idealul pentru care luptă, atunci e aceea a Răzeșilor și Mazililor. Inceputul a fost modest, făcut, fără spirit de reclamă, spirit, care de altfel, stăpânește anumite mișcări sub masca de apărare a țărâniei; pornirea luptei Societății Răzeșilor și Mazililor părea, acum câțiva timp, o riscare de energie și de avere cu editarea gazetei lor. Dar dela cel dintâi număr al foii și până astăzi s'a putut urmări ca un fir roșu problema anevoioasă, pe care coboritorii din răzeși și mazili și-o impuseseră: învierea conștiințelor românești înăbușite de puvoil rutean. Din fiecare număr al foii auzial glasul dureros, pe care încă Alecsandri îl ridicase:

„Hai cu Domnul Sfânt,
„Haidem peste Prut,
„S'apărăm pământul
„Care l-am avut!

Pentru Societatea Răzeșilor și Mazililor se împlineste un an de stăruitoare muncă, de sacrificii, în schimbul cărora fiecare Român de bine privește cu mulțămire sufletească roadele aduse. Căci, fără îndoială, dacă, la penultima conscripție, din 1900, Românii bucovineni stăteau cu 229,018 față de 297,798 Ruteni, iar, la cea din 1910, dacă Românii putură sta cu o înmulțire de 44,236 suflete câștigate în cursul celor zece ani, în fața înmulțirii rutene numai de 7,303 suflete, așa dar, dacă după zece ani Românii reprezintă 273,254 față de 305,101 Ruteni (deși un sfert și din aceștia, dacă nu și mai mulți, figurează numai pe hârtie, din grația Stăpânirii), atunci această creștere a populației românești nu se explică atât prin progresul natalității românești, cât prin recâștigarea elementului pierdut, înscris în penultima conscripție la Ruteni. Această înviere a conștiinței românești în păturile de jos se datorește, în prima linie, curentului naționalist, care a început să trezească pe Bucovineni din amotșirea lor, se datorește apoi, în special, acțiunii demne de tot sprijinul și lauda a „Societății Răzeșilor și Mazililor”, a a lui aminte celor ce deabia pot îngăna limba românească sau n'o pot de loc că alta e adevărata lor obârșie, nu cea din Galiția ori Ucraina. Că doar nu Stăpânirii sau politicianilor noștri avem să li mulțumim rezultatul favorabil, deocândată, al conscripției. Aceia, întotdeauna, au căutat să-și asigure pacea pe pielea noastră iar unii politicieni dintre „ai noștri” i-au dat chiar arme, care fură îndreptate împotriva noastră, cum a fost bunăoară copilăreasca teorie a romanisării.

„Gazeta Răzeșilor și Mazililor”, condusă de oameni integri, însuflețiți de măreția problemei puse, oameni ca dd. profesori Ioan cavalier de Cuparencu, frații Vitencu și catechetal Topa, și-a croit un drum larg, fără să se trăie în genunchi înaintea Stăpânirii, ci făcându-i, în public reproșuri, aspre, de părtinire cu Rutenii; ea i-a dedicat chiar fostului president al țării, dlui Bleyleben, un articol de fond în termeni aspri, pe care-i meritase de mult. Prin atitudinea ei față de guvern „Gazeta Răzeșilor și Mazililor” a arătat că drepturile unui popor nu se cerșesc, ci se pretind, se iau. Fără să iasă din limitele legilor, ea dădea Chesaru-lui cele ce erau ale lui, dar pretindea să se cea poporului românesc cele ce sunt ale acestuia. Cele mai frumoase elogii ce s'ar putea aduce inimoșilor luptători în jurul steagului Societății Răzeșilor și Mazililor e următorul gest căzăcesc: „Intr'una din ședințele Consiliului școlar al țării, Pihuleak, ca delegat cultural al neamului său, a declarat că Rutenii vor învăța minte pe unul din fruntașii noștri (d. consilier Bejan) și că au acum oameni plătiți cari să-i spargă capul!” (Gazeta Răzeșilor și Mazililor, nr. 20, anul I.)

Mișcarea Răzeșilor și Mazililor a trebuit să câștige simpatia bunilor Români, de vreme ce ea e sinceră, precum și gazeta ei trebuia să se impună publicului românesc, deoarece acea-

sta a fost în anul acesta și cea mai serioasă publicație periodică politic-culturală.

Ascultând de sfatul dlui N. Iorga, „Gazeta Răzeșilor și Mazililor” pe lângă programul de luptă, dezvoltat atât de frumos, a făcut un serviciu și literaturii românești prin publicarea de documente vechi, culese de prin locurile înstrăinate, documente care sunt totodată și izbitoroase argumente împotriva autorilor Ideii romanisării.

Rămâne, pe viitor, încă un lucru: înlăturarea cu desăvârșire și din toate domeniile a acelor Români, cari, din interese personale, sub masca binelui obștesc românesc, pe ascuns uneori, altă dată pe față, după cum o cere situația, nu se îndură să se desbrace de frăția cu Rutenii, acest înverșunat dușman etnic al poporului nostru.

Mișcarea Răzeșilor și Mazililor merită atenția și sprijinul taturor Românilor de bine.

(„N. Rom.”)

I. E. Torontiu.

Criza din Turcia.

Arad, 6 Septembrie.

Atitudinea diplomației și a diferitelor state europene e îndreptată exclusiv asupra tratatelor de pace și asupra acțiunii contelui Berchtold. Pentru ambele sunt semnele cele mai favorabile. Franța care ocupă un loc important în tripla antantă a primit propunerea detaliată a contelui Berchtold în mod foarte prietenos și astfel se poate și la celelalte puteri din antantă propunerea va afla primirea cea mai bună.

Rifat Pașa ambasadorul declarase că nici un guvern otoman nu se va afla care să renunțe la suveranitatea asupra Tripolisului, dar guvernul actual l-a silit ca să-și retragă afirmațiunile și o telegramă din Paris anunță că ambasadorul desminte că el ar fi făcut astfel de declarații. Desmintirea e privită ca un semn bun pentru succesul tratativelor și arată că guvernul otoman nu voiește nici decum a pune piedeci încheierii păcii.

Acțiunea cont. Berchtold.

Paris. — „Echo de Paris” scrie: În ministerul de externe se țin în secretul cel mai strict instrucțiunile, cari sunt în legătură strînsă cu propunerea contelui Berchtold, dar noi așa știm că, programul contelui Berchtold a fost aflat de foarte înțelept și este examinat foarte prietenos și cu dispoziția cea mai favorabilă. Guvernul francez cu toată probabilitatea va da răspunsul său în cursul săptămânei viitoare reprezentantului Austro-Ungar.

Paris. — „Temps” scrie: Antanta triplă e foarte departe de a avea intenția a se măsura cu tripla alianță pe arena din Orient, ziarul acesta află de necesar pentru prevenirea unei conflagrații înghetarea unei antante generale, și cu plăcerea cea mai mare ia parte în discuția asupra proiectului contelui Berchtold.

Constantinopol. — „Jeune Turquie” publică declarația unui ministru după care guvernul otoman nu va aplica nici o centralizare peste măsură și nici o decentralizare ci un sistem de guvernare care să satisfacă cerințele și datinilor deosebite ale provinciilor și naționalităților imperiului otoman. Prin lărgirea drepturilor valilor și a consiliilor provinciale se va ajunge la un progres modern.

Tot acest ziar scrie: Propunerea contelui Berchtold și-a ajuns deja scopul și Austro-Ungaria și-a asigurat prin aceasta față cu celelalte puteri o situație preponderentă în Turcia. Monarhia s'a proclamat pe față de protectoarea și apărătoarea albanezilor și albanezii în caz de o nouă răscoală cu drept se vor provoca la contele Berchtold. Austro-Ungaria a luat încă dela început pe actualul guvern oto-

man în părtinire și va fi împotriva oricărui guvern viitor, care va cugeta altcum. Cu date statistice arată acest ziar că importul Angliei, Franței și Italiei statornic scade față cu cel al Germaniei și Austro-Ungariei. În privința economică Albania astăzi e legată cu mult mai strâns de Austro-Ungaria decât de Turcia, iar acum monarhia a făcut din Albania și politicește o provincie austro-ungară.

Atitudinea albanezilor.

Üsküb. — Frunțașii albanezi Bairamzur, și Riza Bey împreună cu Iza Boletiuac au înmănat un memorandum consulilor marilor puteri, în care cer decentralizarea economică a Albaniei. Față cu acest demers al lor valul din Kosowo totuș a propus guvernului otoman ca Bairam se fie numit general, iar Riza Bey colonel. În Sienița domnește anarhie deplină. Cea mai mare parte a locuitorilor s'au refugiat în Serbia.

Belgrad. — Din Üsküb se anunță că, Albanzii au înscenat în Prilep un îngrozitor masacru de creștini. De acelaș pericol sunt amenințați și creștinii din Prizrend.

Bulgaria războinică.

Petersburg. — Danev președintele Sôbranciei a declarat corespondentului din Sofia al ziarului „Novoje Vremja” că războiul cu Turcia e inevitabil. Menținerea păcii nu mai stă în puterea marilor puteri. O rezolvire pașnică e posibilă numai dacă Turcia ar pune în practică reformele provăzute în contractul dela Berlin.

Războiul și tratativele de pace.

Constantinopol. — Ziarele anunță că consiliul de miniștri s'a ocupat în zilele aceste cu rapoartele delegațiilor otomane, referitoare la tratativele de pace. După examinarea rapoartelor Poarta va da instrucții delegațiilor.

Viena. — Ziarul „Neue Freie Presse” publică telegrama deputatului italian Cirmeii, care afirmă față cu declarațiile lui Kiamil Pașa făcute în zilele trecute, corespondentului ziarului „Matin”, că continuarea liniștită a tratativelor trebuie considerată de un semn că Turcia s'a împăcat cu ideea de a recunoaște în tăcere deplin suveranitatea Italiei asupra Tripolisului și a Cireneicii. Declarațiile lui Kiamil Pașa sunt motivate cu deschiderea congresului june-turc. Dar guvernul otoman în dată ce ambasadorul otoman din Paris făcuse declarațiile, a lansat știrea că ambasadorul va fi rechemat. Rifaat Pașa de altcum și-a retras declarațiile.

Roma. — Agenția Stefani anunță: După ce prima fază a operațiilor militare din Lybia prin ocuparea teritoriului litoral dela Makhez până la Tobruk, e încheiată guvernul italian a hotărât pentru a ușora pătrunderea în interiorul provinciei, ca cele două comandanamente din Tripolis și Cirenaica să le despartă de olaltă și să le facă indepenente una de alta. Conform acestei hotărâri generalul Caneva a fost absolvat de comandă prin un decret recunoscându-i-se activitatea lui distinsă dezvoltată până acum. În locul lui a fost numiți în Tripolis vicegeneralul Ragni iar în Cirenaica vicegeneralul Bricola.

INFORMAȚIUNI

Arad, 6 Septembrie n. 1912.

Vlaicu la Oradea-Mare. Pe ziua de 1 Oct. n. se pregătește în Oradea-mare un sbor Vlaicu.

Se nădăduiește a avea o reușită bună, — având în vedere că și în Orade și în jur, Românii sunt număroși. Tot Bihorul va alergeră să-l vadă. Așa că, chiar dacă publicul unguresc și jidovesc al orașului ar face ca la Oșorhei, reușita tot ar fi asigurată.

In chestie personală. Primum următoarele: Subsemnatul, fiind conștii de orice afirmațiune în chestia Săcețelor, sunt gata la dorința ori căru om de omenie a-mi dovedi autenticitatea însemnărilor mele ori când înaintea legii. Cetățean ungar fiind, cine m'ar trage la răspundere, personal mi-ar face cel mai mare serviciu de a-mi putea apăra onoarea... Mulțumindu-vă On. Redacțiune pentru publicarea acestei declarațiuni de un deosebit interes pentru mine, rămân etc. Buzău, 21 Aug. v. 1912. — Radu St. Mircea.

Abonați, de probă, de acum până la anul nou, revista literară ilustrată „Cosinzeana”, singura revistă la noi în Ardeal, care e întocmită apune pentru familii și apare regulat în fiecare săptămână, aducând ilustrații interesante și bucăți literare alese!

Abonamentul pentru numerele de probă până la sfârșitul anului curent e numai 2 cor. Administrația în Orăștie—Szászváros.

Necrolog. În ziua de 19 August (1 Sept. st. n.) a. c. a încetat din viață în „Sanatorul Cottage” din Viena **Constantin D. Cossovici**, fost magistrat, președinte de tribunal, deputat al partidului liberal, vicepreședinte al comitetului executiv al partidului liberal din județul Teleorman și până în ultimele zile președinte al consiliilor de administrație la băncile „Măgurele-Giurgiu”, „Roșiori” și „Alexandria”, — născut în București în anul 1856.

D. C. D. Cossovici a fost o personalitate distinsă atât pe terenul politic cât și pe cel financiar, bun român, suflet nobil și mare filantrop. Rămășițele pământești ale defunctului au fost ridicate din sarator în asistența dlor Aurel Lupșan, directorul băncii „Măgurele-Giurgiu” și I. Mateescu, cumnatul decedatului, și expediate azi în România, unde se va face înmormântarea la Turnu-Măgurele, conform dorinței defunctului.

Parastasul solemn se săvârșește în „Capela Română” gr. or. din Viena (I. Lövelstrasse 8) de S. S. protopopul **Pavel Boldea**, Duminecă 26 August (8 Sept.) a. c.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Sborurile din Sofia. Marți s'au făcut în Sofia mai multe sboruri de către aviatorii militari. La un moment dat, la aerodrom, când unul din locotenenti anume Petroff, efectua aterisarea, un redactor al ziarului „Utro”, **Ivanțiu Gospodinoff**, era să cadă victima unei groaznice nenorociri. Gospodinoff se afla pe pistă și aeroplanul locotenentului Petroff se afla doar la vre-un metru înălțime deasupra ziaristului, aparatul urmând să atingă terenul imediat. Grație prezenței d-sale de spirit, Gospodinoff se aruncă repede la pământ și aeroplanul pluti puțin în aer până atinse terenul.

La fondul D. P. Span pentru ajutorarea copiilor de Moți, aplicați la meserii, au mai dăruit **Alexandru Fugăță** abs. în teologie, **Ovidiu Gritta** jun. și **Aurel V...** câte 1 cor., **Petru Simțion**, librar 20 bani, **Iustin Sârbu** învățător (Seleușul mare) și soția sa **Ana n. Buta** 1 cor., **Dr. Silviu Dragomir** prof. sem. 20 bani, **George Hienz** faur, soția sa **Ana n. Pildner** și copiii lor **George** și **Helmine**, încheiând contract cu învățăcelul **Partenie Stana** (Burjuc) 1 cor., **Iuliu Tuducescu**, junct. la Acad. rom. (București) 1 cor., **Iuliu Buzdugan** secretarul băncii „Dacia”, Orăștie și soția sa **Maria n. Banciu** 1 cor., **George Cușută** șef-contabil la „Dacia”, Orăștie și soția sa **Maria n. Sibîșan** 1 cor., **Vasile**

Duma lui Todor econ. Sălciua inf. 20 ban. Stare fondului cor. 1385.56. Pentru primos a duce calde mulțămite, în numele comitetului Reuniunii sodalilor români sibieni: **Vic. T. dășianu**, president.

Cercetări arheologice în insulele egece. Încă în luna Mai, a fost trimisă o misiune arheologică italiană sub conducerea doctorului **Girola** în insulele din marea Egee, cari au fost cupate de flota italiană. Centrul acestei misiuni este orașul Rhodos. Aici au fost pregătite ca lătorile de studiu în toate colțurile acestei insule, cât și în celelalte 12 insule ocupate, spre a vizita numeroasele monumente arhitectonice din antichitate, cari stau martore ale unui trecut glorios. Primul lucru pe care l'au făcut acești arheologi, a fost întocmirea unui catalog sistematic al ruinelor arheologice, cât și al cărților medievale și moderne, cari prezintă vre-un interes pentru cunoscătorii de artă. Catalogul va fi edat în curând de ministerul Instrucțiunii din Italia. În ei sunt descrise lămurit și fotografiate toate monumentele. S'au reproduc până acum 400 de fotografii și 50 de facsimile de inscripțiuni vechi. Cercetările au dat rezultate satisfăcătoare în orașul Rhodos, Castelul Lindos și în capitala insulei Kos. Acum, după terminarea misiunii doctorului **Girola**, **Dr. Torro** dela școala arheologică italiană din Atena, va continua lucrările începute când săpături în locurile mai însemnate.

Accidentul turistic de lângă Praga. Un accident mortal s'a întâmplat ieri pe coasta **Seekopel** de pe **Seekopel** pe drumul ce duce la Praga. O doamnă, soia avocatului **Iulius Umann** din Viena voinde să culeagă niște flori, căzută într-o prăpastie adâncă de 200 de metri rămânând moartă pe loc. Doi copii cari se găseau în societatea ei au rămas neatinși.

Admirația Englezilor pentru Shakespeare. **Sir Henry Wood** a organizat acum de curând în **Express-Hall** din Londra, o serie de 10 concerte pe cât de originale pe atât de interesante. Programul se compunea numai din piese muzicale inspirate de dramele lui Shakespeare. Nu erau mai puțin de 86 de piese de muzică, dintre cari 34 erau uverturi, 12 poeme simfonice, 5 fragmente de muzică de balet. Autoarea englezi ai acestor piese muzicale sunt foarte numeroși, și dintre ei, 46 au colaborat la auzițiune. Cel mai vechi dintre acești compozitori era **James Wilson** (1594), după care vin mulți alții într'un șir neîntrerupt de atunci până în prezent.

Casa împărătească din Tokio. **Pierre Loti** are, între descrierile sale delicioase, niște impresii din Japonia. Poate sunteți curioși să aveți o idee despre palatul Mikadului. Bănuim un lux mare, fast, strălucire ca în tot orientul. E cu totul contrar. Un singur lux: luxul opărității, luxul albeții. Palatul e de o simplitate uimitoare. Pereții albi, tavanurile albe, pe scândurile nevopsite. Este însă ceva în adevăr extraordinar. Este iscusința cu care se păstrează frăgezimea acestei albeții. Nu se poate niciodată că a călcat cineva pe scânduri, nu rămâne nici o urmă, și, ce e mai ciudat, lemnul pare meru că a fost tăiat ieri, căci nu capătă nici măcar negriciunea impusă de timp. Sălile lungi ca și camerele sunt aproape goale. Mobilier numai cât e strict necesar. Nimic de prisos. E adevărat că în dosul acestor uși simple și date la rindea steteau ascunse averile colosale ale Suveranului, unul din cei mai bogăți monarhi ai lumii, moștenite acum de noul Mikado, fiu al lui nu cu împărăteasa văduvă, și cu alta, ceea ce n'a împiedecat-o pe cea din urmă să-l crească și să-l conducă cu o iubire și grijă de mamă adevărată.

Groaznică explozie într-o mină. O explozie de grisă s'a produs în fundul minei **Clarence**. Din 75 de lucrători, cari erau în mină, 10 au scăpat fără răni; 23 au răni foarte grave; unul din ei a sucombat. Din fundul minei au mai fost ridicați încă alți 3 morți. Au rămas în fundul minei 37 lucrători. Aceștia sunt considerați ca pierduți. Prăbușiri considerabile se produc în tr'una. Echipele de salvare nu pot înainta decât foarte greu. O mulțime agitată s'a adunat în fața grilajului care înconjură gura minei.

Dr. RÓTH KALMAN,

MEDIC.

TEMESVÁR-ERZSÉBETVÁROS.

Strada Batthyány 2. (Colțul str. Hunyady)

Consultațiuni: a. m. 8-10, d. a. 2-4 ore.

Consultațiuni separat pentru tuberculoși

Altoire cu Tuberculin.

Ro. 45-60.

Cea dintâi femeie-jockey. La începutul lunii Octombrie a. c. va debuta pe hipodromul dela Kaposztasmegyer lângă Budapesta, cea dintâi femeie-jockey din lume. E vorba de fiica domnului S. Bulford, cunoscutul antrenor al grajdului d-lui Jean Căniărășescu. Domnișoara face pentru moment numeroase exerciții pregătitoare pe numitul hipodrom și Jockey-Clubul ungar i-a liberat brevetul de jockey. Interesant e și faptul că domnișoara va călări pe șea ca și bărbații cari văd în noua lor concurență, încă de pe acum, o puternică rivală.

În cercurile sportive, acest debut e așteptat cu foarte multă nerăbdare și interes.

Încăierare între ofițeri și profesori socialiști la Sevlievo. Luni la orele 2 după amiază, a avut loc o gravă încăierare la cafeneaua Centrală din orașul Sevlievo, între un grup de ofițeri și mai mulți profesori socialiști. Încăierarea s'a produs în urma unei discuțiuni asupra războiului. Socialiștii se pronunțaseră împotriva propagandei care se face pentru proclamarea războiului. Maiorul Ninaroff și unul dintre cizmeții sunt răniți.

Descoperire... periculoasă. Zecile de mii de lenesi din lumea tutreagă sunt amenințați în existența, în „activitatea” lor! Un savant englez dr. Alen Smith, anunță că a descoperit un microb trândăviei! Medicul acesta susține că lenevia e o boală microbială ca oricare alta, și care, deci, se poate vindeca! Cu siguranță, această nouă descoperire va fi viu combătută de toți lenesii acestei lumi, cari vor pune în această luptă, pentru prima oară în viața lor, mai multă energie!

Un plăcut spectacol pentru orașul Vârșet este expoziția de mobile a lui Ștefan Sladek, Str. Kudrici 42, locuite în propria lui fabrică. Se află în mare asortiment, dela cele mai simple până la cele mai luxoase, mobilier mobil pentru camera de dormit, salon, sufragerie, birou. Mobile tapitate, fier aramă și piele, apoi țesături, tablouri, covoare, perdele, cele mai renumite țesături de cusut, în preturile cele mai ieftine. Garnituri complete pentru locuințe, hotele, ville și camere de baie, cu condiții foarte favorabile. Recomandăm fabrica noastră în atențiunea On. Public cititor, ca înainte de a cumpăra mobile să viziteze atelierul lui Ștefan Sladek, convingându-se astfel despre înțâietatea mobilelor lui lucrate cu cel mai perfect gust artistic și cu toate acestea totuși foarte ieftine.

Manuale de școală folosite și noi pentru toate școlile civile și medii din Arad și provincie se capătă mai ieftin la Ingusz I. és fia, Arad, str. Weitzer Iános, Nr. telef. 517. (1303—)

x A încetat! căderea părului. Celuia, care întrebuițează renumitul și miraculosul balsam „Venusul” pentru păr al lui dr. Șepețianu. Balsamul acesta ajută creșterea, împedecă căderea părului și încetează total mătreața. de vânzare la *Toth Adorján, drogheria la „Venus”. Lugoș-Lugos.* Tot aci se capătă și renumita cremă „Venus”.

x „Tokio” extirpător de bătăături. Se poate folosi cu succes contra bătăăturilor (la picioare), negeilor și contra scortășării pielii. După o folosire de 2 zile ne scăpăm de durerea bătăăturilor. — 1 dosă 50 fil. Pentru 60 fileri se trimite francat. Adresa: **Tömöri Antal, Cegléd, II. kerület.**

Ultima oră

MANEVRELE REGALE.

Seghedin, 6 Septembrie.

În cercurile dela conducerea orașului se observă o vie mișcare. Se fac pretutindenea, în cazarme, la postă, la gară, pregătiri întinse pentru primirea moștenitorului de tron, care, în calca-i spre Mezöhegyes, se va opri și în Seghedin. Direcțiunea căilor ferate ale armatei își va avea sediul principal în Seghedin. Pentru soldații cari formează personalul birourilor direcțiunii s'au aranjat 40 de odăi în diferite hoteluri din oraș.

Cum intri în oraș, observi numai decât înstăpânirea vieții militare. Automobile și birie străine trec în fugă pe străzi, ducând ofițeri și soldați în diferitele puncte ale orașului. Fete necunoscute ocupă mesele din cafenele. Direcțiunea căilor ferate va intra încă mâine în funcțiune sub conducerea colonelului Dietrich. Direcțiunea va fi sprijinită în munca sa de organele aplicate la serviciul căilor ferate ungare și la cel al navigației fluviale.

Trenul moștenitorului de tron va sosi Luni dimineața la orele 5 în gara orașului Seghedin, precedat de un alt tren de lux, care va aduce notabilitățile străine: atașati militari și ofițeri superiori din armatele străine.

Pe locul manevrelor se vor institui două oficii postale, unul pentru corpul de nord, altul pentru corpul de sud al armatei. Afară de aceste două vor funcționa încă și altele mai mici, 11 la număr, pe teritoriul manevrelor, așa numite poste ambulante.

*

MINISTRUL SZÉKELY ASUPRA SITUAȚIEI POLITICE.

Un ziarist ungar a cerut astăzi și părerea ministrului de justiție asupra condițiilor ce le-ar pune guvernul, în caz că opoziția va arăta aplicări pentru pacea parlamentară. Ministrul a răspuns că el, personal, încă dorește o colaborare cinstită cu opoziția, însă nu așa ca minoritatea să fie stăpână peste situație. Evenimentele din lunie n'au fost decât rezultatul unor însemnate trebuințe de stat, cari nu mai puteau suferi amânare și în calea cărora opoziția a pus piedeci ce numai prin măsuri excepționale puteau fi înlăturate. Ceeace am făcut în lunie o vom face ori când între împrejurări analoge. Bucuros vedem partidele opoziționiste în parlament, a spus ministrul, însă muncind alături cu noi, iar nu punându-ne mereu piedeci. A trecut de mult timpul, când opoziția dicta în cameră. S'a întâmplat pe timpul liberalilor, că-i reușia câte odată opoziției să înlătore pe câte un șef de cabinet, astăzi însă lucrurile stau cu totul altfel. Din chestiunea personală a premierului Lukács, majoritatea își va face o chestiune de onoare a sa proprie și nu va ceda cu nici un preț cererii opoziției, de a-l sacrifica.

CRONICA SOCIALA

Astra la Hereclean.

Comitetul despărțământului Șimleu al Astei convocă adunarea sa cercuală în comuna Hereclean (cott. Sălaj) pe 22 Sept. 1912; la orele 10 a. m. cu programul următor: 1. Serviciul divin la orele 8 în biserica gr.-cat. din localitate. 2. La orele 10 deschiderea adunării cercuale. 3. alegerea a 2 membri pentru verificarea procesului verbal. 4. Raportul secretarului. 5. Raportul cassarului. 6. Exmiterea comisiunilor, pentru cenzurarea raportului: a) secretarului; b) cassarului și pentru c) conscrierea membrilor și încasarea taxelor. 7. Alegerea comitetului nou al despărțământului Șimleu al Astei. 8. Raportul comisiunilor de sub a), b), c). 9. Prelegere populară ținută de Daniil Graur — despre verit. 10. Propunera comitetului pentru descentralizarea desp. Șimleu al Astei și înființarea lespărțământelor: 1. Chioar. 2. Jibou. 3. De peste Meses. 4. Băsești (sub codru). 11. Eventuale propuneri. Din încredințarea comitetului desp. Șimleu al Astei, Alimpiu Barboloviciu, direct. desp. Dr. Valer Vicaș, secr. desp.

FIȘTA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMAN)

Trad. de Senior

(134)

— Urmare —

Nici un suflet în ferestre, nici afară: totul este dat somnului, totul, afar poate de vre-un mic burghez care își astupă cismele crăpate, ori butarul care își aprinde cuptorul. Oh! noapte, noapte! cât trebuie să bincuvinteze cineva aceste pânze pe cari cerul îi le împrumută, și acest bun aer proaspăt care sufla atunci, murmurându-și indolentul lui cântec.

Adormim din nou, ne simțim fără rezistență rezizând în acea uitare de noi înșine și de alții, și pentru a dona oară ne deșteptăm pe bietul vecin, foarte năcăjit că ne simte apăsând fără conștiință cu toată greutatea noastră pe rana lui. Adio eu somnul de data aceasta! zămbim; vedem înțingându-se înaintea noastră livezi, stepe, imenitatea; încă un stâlp, un altul s'a dus, un al treilea. Scena dimineții se pregătește; zorii își trag pe orizont dunga lor albă, care o clipă după aceea, e o cerdea de aur palid, apoi ea năpădește și zămele de univers. Aerul în clipa aceasta e mai

pătrunzător, vântul mai intens. Să ne strângem bine în mataua oastră, e frig, dârdăi, scuturi astfel toropeala somului din urmă. La cel mai mic sdruncin al căruței iată-ne cu tot dinadinsul deșteptați.

În vremea aceasta soarele s'a ridicat maiestros deasupra orizontului împrăștiind sub el ultimele urme ale nopții. Ne simțim ușori, auzul nostru distinge un murmur de glasuri, teleaga coboară de pe colină la picioarele căreia oglindește strălucitoare suprafața unui rezervoriu și a câtorva bălți limpezi. Sate, căminuri și colibe, izolate, însuflețesc toată panta până la fărmiile apelor; aparte, pe un drăguț platou, strălucește cruce daurie a bisericii locale; nu departe de aici s'au format câteva grupuri de țărani; altele de țărance flecărețe; și noi simțim o pafță de mâncare nerăbdătoare și avidă de satisfacțiune. Iată conacol, vivat! Oh! cât ești de dulce, cât ești de sănătoasă și uneori mântuitoare, călătorie, călătorie îndepărtată! De câte ori, pe socoteala noastră, n'am recurs la tine ca la o scândură de salvare, și de fiecare dată tu m'ai scos la mal, tu mi-ai scăpat viața. Pe drumuri, cine o va nega? pe căi, în călătorie se nasc gândurile fecunde, visările poetice, impresiunile și expresiunile mărețe!...

Amiecul nostru Cicikof găsiindu-se deja la câmp larg, cum spusese, încerca și el, în clipa aceasta, un început de bună stare care n'avea nimic prea prozaic, deși era încă eu totul îmbibat cu proza orașului N... El căută mai întâi înapoi

spre a se asigura bine că a ieșit dintr'ansul; când era sigur de tot că orașul era cu totul în afară de raza vederii, și că nu se mai zăreau nici chiar colibile, potcovăriilor ferarilor și morile dimprejur, precum și minarotele albe ale bisericelor zidite în piatră, el nu se mai uită decât la drumul pe care îl urma, iar distrația lui fu de așa fel că acest oraș N..., care fusese visul lui urât de ieri și care îl apăsă încă dimineața, deveni pentru el o amintire vagă și cofuză, ca și cum nu l-ar fi cunoscut decât ca fiindu-l străbătut în timpul copilăriei sale.

Drumul însuși încetă încurând de a preocupa pe Cicikof; pleoapele lui îngreuiate puțin câte puțin căzură, iar capul lui înclinându-se molatec pe piept, el își închise de tot ochii.

Mărturisim că suntem foarte satisfăcuți de domnul acesta pe care îl gustă eroul nostru, legănat moale pe excelente perne, în fundul briștei sale. Timpul acesta de repaos nu ofere o ocaziune excelentă de a vorbi în tihnă cetitorilor noștri despre persoana înșasi și despre câteva detalii ale vieții Cicikof. Până acum a fost siliți să vorbim mai mult decât am fi voit despre Nozdref, despre șeful de poliție, și despre baluri, și despre doamne, și de limbutie, și despre acele mici detalii cari par destul de mizerabile într-o carte, dar cari au în lume o importanță pozitivă. Să lăsăm toate acestea la o parte, și să începem, fără a mai glumi o povestire episo-dică indisponibilă.

(Va urma).

PAGINI RASLEȚE.

Spre edificarea unui suflet — pornit spre prăpastie.

Un harnic învățator de al nostru din părțile bănățene, a primit zilele acestea o scrisoare dela o „domnișoară”, pe care învățatorul a înfruntat-o în coloanele ziarului nostru pentru un „ciardas”. Învățătorul n'a tradat însă numele „d-șoarei”, nici atunci și nici cu această ocazie. În scrisoarea ei de înfruntare d-șoara îi scrie între altele: „A zsidók sokkal többet tettek a román érdekért, mint egy román tanító”. (Jidaniii au făcut cu mult mai mult pentru interesele românești decât un învățator român).

Învățătorul primind această scrisoare, foarte caracteristică pentru mentalitatea multor „domnișoare” din acele părți, a strâns un mănunchiu de frumoase citate din diferiți autori și dorește să le publice spre edificarea sufletelor molipsite de molima înstrăinării. Iată-le:

Eminescu: „Dela Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

Din Boian la Vatra Dornii
A umplut omida cornii
Și străinul te tot paște
De nu te mai poți cunoaște...”

A. C. Cuza: Am spus eu: „Naționalitatea e puterea creatoare a culturii umane — cultura, putere creatoare a naționalității”.

Ebers: „Dacă totdeauna ne-am cugeta la urmările faptelor noastre n'ar mai fi păcat”.

A. C. Cuza: Tocmai și „Serierea aceasta își datorește aparițiunea îndoitei considerațiuni: a unui principiu, de a cărui temeinicie suntem de mult convinși și a unor fapte, cari credem că e timpul să se atragă îngrijirea tuturor...”

Houston Stewart Chamberlain: „Un neam care are o mentalitate hibridă, încetează de a mai fi rasă și este menită pieririi și ca națiune”.

A. C. Cuza: „Principiul, iată-l: naționalitatea e puterea creatoare a culturii umane.

Faptele: clasa noastră dirigentă — artiștii, învățații, bărbații politici, „societatea” — în mare parte e inconștientă de menirea ei națională; masele populare sunt inconștiente chiar de naționalitatea lor.

Urmarea acestor fapte contrare principiului fundamental enunțat, nu poate fi decât fatală. Sfârșitul: Compromiterea existenței poporului român. Căci păstrarea vieții presupune îngrijirea și apărarea ei...”

Carlyle: — „Religia cuiva este faptul de căpetenie în ceace-l privește...”

A. C. Cuza: „conducători înstrăinați nu îngrijesc de națiunea lor; masele inconștiente nu sunt în stare a o apăra. Chiar de pe acum știrbirea naționalității române se învederează din așezarea pe teritoriul ei a unui prea mare număr de străini de altă rasă, de altă lege, cu alte principii de cultură și neasimilabili: Jidaniii.

A. C. Cuza: Ei, — „și pe când acest proces de înstrăinare a pământului strămoșesc era pe cale de a se îndeplini, „intelectualii” noștri — luminătorii națiunii — propovăduiau: ateismul, cosmopolitismul, socialismul, radicalismul, esteticismul pur — doctrine protivnice naționalității, sterilizatoare a oricărei acțiuni românești”.

*

Schiller: „Tu ești inima ta —; tu ești cum simțеști...”

A. C. Cuza: Și — „astăzi ne aflăm încă sub înfrunțarea fermentului acestor idei disolvante: drojdia propagandelor otrăvite încă nu s'a așezat turburând limpezimea ideilor noastre conducătoare.

Mai sunt o multime de „liber-pansori”, de cosmopoliti, de socialiști, de radicali, de pur esteți universali — pentru cari nu există: nici Dumnezeu, nici patrie, nici națiune.

Și în lăuntrul acestor cete de zăpăciți — fiecare cu „păneri” deosebite.

Asupra ori cărui lucru, ori cine pretinde să aibă „ideile” lui — concepții autocefale”.

Nicolae Iorga: Da, da: „Felul de vorbă al omului îți arată felul de faptă ce ai să găsești la el”.

A. C. Cuza: „Anarchia cugetării, în genere, pentru cei mulți e dogmă, corolar al autonomiei individuale, parte alcătuitoare a „dreptului omului” — semn de superioritate intelectuală. Adică: nu cuget ca toată lumea — prin urmare cuget. Și: ie pense, donc je suis. Sunt cineva.

Aceasta rătăcire e o mare primejdie pentru noi. Națiunile formate își pot permite luxul tuturor ideilor și chiar a experimentelor extravagante — și încă nu fără pagubă. Dar popoarele în formațiune au nevoie de urme lămurite de conducere, pentru a se forma.

Și: — „Desbinarea spiritelor dirigente e moartea sigură a unui popor tânăr din cauza risipirii puterilor lui sufletesti și a pierderii timpului, care e însăși viața neamurilor, ca și a omului.

Clasa dirigentă nu e chemată să facă paradă de știință și de umanitarism, bătând câmpii după florile teoriilor generale, — ci să conducă destinele unei națiuni anumite, pe căile de primejdie ale istoriei. Ea trebuie să știe: încotro? ci mai cu deosebire să fie unită în cuget asupra modului de a lucra...

N. Iorga: Da, fiindcă: „între noi și cei mai aprigi dintre dușmanii ființei noastre naționale este o prăpastie, peste care știința menită să aline suferințele omenesti — nu poate spre batjocura unor îndelungate și crude suferințe ale celor de un grai și suflet cu noi — să întindă o punte”.

A. C. Cuza: Ei și: — „Necesitățile de existență ale fiecărui neam fiind hotărâte, și mijloacele cele mai bune de a le satisface nu se pot riguros determina. Aceste se cer a fi stabilite, prin bună înțelegere, între cei competenți.

Sunt dar norme obligatoare pentru toți de conducere a intereselor unui popor — față de care ori ce abatere e tradare de neam”.

Și noi Românii suntem o națiune, aflată tocmai în perioada formațiunii sale.

Herbart: „Naționalitatea este o parte organică a ființei noastre, prin urmare și educațiunea trebuie să fie națională”.

A. C. Cuza: Da. Și noi: „mai eri, alaltăeri, eram un popor de păstori; astăzi: clasa rurală se găsește într'o stare de înapoiere îngrijitoare; o clasă de mijloc națională întemeiată nu avem; și — mai ales — țările române încă nu alcătuiesc un trup.

Aceste sunt problemele pozitive ale ființei noastre. A le nesocoti — îndușmăniindu-ne asupra unor teorii fără legătură cu dănsese, și ignorând teoria deslegării lor —, este a ne sinucide.

— E sigur însă că, din cauza cătorva năuci, un neam întreg nu trebuie să piară”.

N. Iorga: D'apoi. Că și: „cel mai bun stat — ori societate — piere prin netrebnicia elementului pe care să raziună — și cel mai netrebnic să înalță — prin valoarea elementului național...”

*

O. Goga: „La noi de jale povestesc
A codrilor desigur
Și jale duc Murășul
Și duc tustrele Crișuri...”

G. Cosbuc: „Blestămată fie țara
Care v'a născut pe toți!
Ura lumilor și-ocara
Moșteniri-o la nepoți!
Ear pe tine 'n rând cu orbii
Foamea poarte-te prin uși.
De pe câmp adune-ți corbii
Oasele 'n scârboș culcuș;
Și murind, de-i vrea cu mâna
Să-ți aduni pe-obraz nisip
Să se svârcole țarina
Ingrozită de-al tău chip!”

A. C. Cuza: „A venit vremea dar ea, în haosul întunecos al contradicțiilor pierzătoare, să se rostescă mântuitorul: fiat lux — al adevărului renăscător. **Adevărul e naționalitatea.**

Tot ce există prin ea s'a făcut. Tot ce se va face de-acum înainte, printr'însa se va face.

Homer, genialitatea omenimei, — nu a fost un om oarecare, cetățean al lumii, ci un grec născut într'o țară anumită, crescut în mijlocul acelei societăți patriarcale, în acea matură variată și fermecătoare pe care a reprodus-o în chip atât de plastic numai pentru că a stat sub înrăurirea ei, pentru că s'a inspirat de miturile poporului elin, pentru că era trup și sufletul acestei națiuni.

Apaținându-i cu toată ființa, într'însul culminează genialitatea acestui neam, cel mai artistic din câte au trăit pe pământ”.

Villemain: „Nici un poet n'a fost vre-odată național. Shakespeare este geniul englez personalizat.”

Victor Hugo: Da. „Shakespeare este spirit englez dar el este și un spirit englez, prea englez chiar”.

A. C. Cuza: „Dar marele Goethe? E un geniu universal și uman, fără îndoială — dar ființa lui întreagă poartă semnele poporului și a patriei germane. Și este Schiller dacă nu întruparea cea mai aleasă a niului poetic german, în care națiunea germană se cunoaște cu toate însușirile ei, slăvind într'însul mile la care a ajuns?”

Asemenea și Dante, unul dintre cele mai profunde spirite ale omenirii, nu-i decât un naționalist italian îndurerat de frământările patriei lui.

Dar Lafontaine, Beaumarchais, Voltaire, Musset — e posibil să ne închipuim că ar putea să aparțină unui alt popor, decât poporului francez?

N. Iorga: De aceea: „ori ce ostilitate îndreptată împotriva oamenilor și curentelor care împiedică un popor în dezvoltarea lui ori îi falsifică simțul și-i întunecă vederea idealului, va fi socotită, nu e mai un lucru de folos — dar și ea o manifestare de energie nobilă...”

Arhimandritul Scriban: Așa-i, așa-i; pentru că: „dela morală, — pentru că morală e singurul chip în care te poți convinge de adânceimea convingerilor cuiva”.

Xenopol: Bine, bine. Dar: „ideile nu pot fi înbușite, și cu atât mai puțin care își au rădăcina în constituția fiziologică a corpului omenesc.

Lupta lor este zadarnică”.

Björnson: „Omul nu-i în stare să înțeleagă nici un ideal — până când nu l-a atins durerea. Durerea va sfîrși acel ideal și lacrimile vor lumina menea luminilor și vor chema mii și mii să i se închină”.

O. Goga: Oltule: „Să verși păgân potop de apă
Pe șesul holdelor de aur
Să piară glia care poartă
Înstrăinatul nost tezaur...”

M. Eminescu: Eeei, eei:
„Cine-a îndrăgit străinii
Mănca-i-ar inima căinii.
Mănca-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia...”

A. C. Cuza Din adevărurile ce Je-am spus, din mișcările teoretice întemeiate pe principii, din fapte și din noi le vom rezuma în următoarele patru reguli fundamentale ale culturii — precum suntem în dreptul numi — fiind evident că fără respectarea lor cultura umană e cu neputință:

1. Fiecare popor să-și conserve naționalitatea sa.
2. Fiecare teritoriu să servească dezvoltării singure naționalității.
3. Artiștii, învățații, bărbații politici să fie reprezentanții naționalității lor.
4. Școala să cultive naționalitatea.

Dacă astăzi aceste învățăminte nu vor fi înțelese — măne, prin propovăduire nepregătată, ele vor fi bui să însuflețească munca tuturor.

A. C. Cuza: Și ne vor duce la izbândă.

Mântuirea noastră se va înalța la cer, ca mântuirea tuturor — răsărind din sânburii 1400 naționale și va încolți în conștiinți”.

Învățătorul

POSTA ADMINISTRAȚIEI

Nicolae Gaspar, Satul-nou. Foia se expediază gular. Poșta de acolo e cauza de nu o primiți.

Redactor responsabil: **Constantin Saru**

NAGY JENÓ,
specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ-KOLOZSVÁR
(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)
Pune dinți și cu plătire în rate, pe lângă
garanță de zece ani. (97-120)

2 Commis

unul în branşa coloniilor și unul în
branşa manufacturii și

2 ucenici

pe cel puțin 2 clase gimnaziale sau civile
și aplicare la

nr. 855 „SEVERINEANA”
societate comercială pe acții Karánsebes.

Doi candidați de avocați

și aplicare momentană în cancelaria avocațială
a lui

nr. 249—6) Dr. Gheorghe Drimba,
Cohalm (Kóhalom).

Un candidat de avocat

cu praxă afă aplicare momentană în cancelaria
subscrisului Dr. Iustin Petruțiu, adv.
(Pe 887) Ch.șineu (Kisjenő).

De inchiriat

o casă lângă gimnaz în Năsăud, care constă
din: 2 localuri pentru prăvălii, 2 odăi de
locuit, bucătărie, camară, pivniță, grajd, curte
și grădină mare, — dela 1 Noemvrie a. c.
Doritorii să se adreseze la proprietăreaș

văd. Maria Schottl,
Naszód.

nr. 376—2

In cancelaria subscrisului

un candidat de avocat

și imediat aplicare. Ceice reflectează să se adre-
seze subscrisului comunicând și condițiunile.

(Ro 270—3) Dr. Stefan Rozvány,
adv. Marosillye.

Inștintare.

Aduc la cunoștința on. public, că am des-
chis în Arad, piața Boeskal nr. 3 (lângă școala
terestrială)

o spălătorie cu aburi specială,
cu putere electrică, pentru curățirea gulerelor.
Comandele din provincie se execută prompt.
Dela spălătorii mai mici și dela colectori pri-
mese gulere spre curățire modernă, eu prețuri
ieftine.

Local colectiv: str. Carolina nr. 4 (vis-à-
vis de lăptărie).

Rog binevoitorul sprijin al on. public.

Cu stimă:
nr. 828—5) văd. Triebel Mihályné.

Caut

**un candidat cu praxă
bună și un scriitor**

cu scrisoare frumoasă. Reflectanții sunt rugați
să se adresa la subscrisul

nr. 856—5) B. P. Harșlanu, avocat
Sibiu—Nagyseben.

Un candidat de avocat

cu praxă afă aplicare cu 1 Octomvrie sau și
mai iute în cancelaria avocațială a lui

(Ce 372—10) Dr. Octavian Cernea,
avocat, Zernest.

Practicant

cu plată începătoare imediat afă aplicare
la WÉBER, birou comisional de bancă în
Șiria—Világos. (Ve 365)

Doi învățăcei

primese imediat în prăvălia mea de fier și măr-
furi mixte, pe lângă condițiuni favorabile, dela
competenți se recere a posedea limba maghiară
sau germană și să fie din familie bună.

Doritorii să se adreseze la

(Bo 366—2) Const. Ch. Bolog,
comerciant, Topánfalva.

Manuale folosite și noi

pentru toate instituturile de învățământ precum
și hârtie și reevizite de scris se capătă cu pre-
țuri ieftine la librăria Pichler Sándor, Arad,
Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1.
(Și 807—100)

KUGEL KÁROLY

FOTOGRAF

TIMIȘOARA-CETATE (TEMESV.-
BELV). str. Jenőfőherceg nr. 14.

Pregătește fotografiile cele mai
moderne, măriri de fotografii
familiale, grupuri și tablouri
după orice fotografie veche, cu
prețurile cele mai ieftine. Execut
cărți postale cu fotografii, foto-
grafii pe porțelan pentru pietrii
monumentale, după orice foto-
grafii. Comandele din provincie
se execută prompt și conștiințios.

(Ku 108—)

Ingrădiri cu pietri mormântale.**Lespezi pe mormânt, sarcofage**

dela cele mai simple până la cele mai pompoase,
din material foarte durabil care întrece piatra cio-
plită, cu prețuri ieftine pe lângă garanță; execută
pardoseli de granit, totfelul de specialități de pietrii
artificiale, vase de flori, stâlpi, decorații pentru
grădini, fântâni arteziane, trepte, decorații pentru
zidiri, în orice stil; desemnuri și proiecte face
gratis și în provincie:

Némethy István,

sculptor, întreprindere de zidiri cu ciment și beton
Cluj—Kolozsvar, strada Bástja n-rul 4.

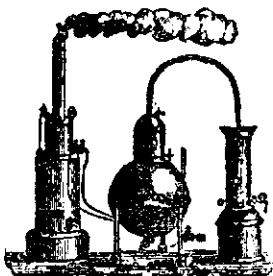
TELEFON nr. 644.

Ne 156—20

RADUCZINER LAZAR

ALĂMAR

Timișoara (Temesvárgyárvaros) str. Farkas 12
Casa proprie.

Execută **Cazane**
pentru spirt, —
pentru vâpsitorie chi-
mică și — pentru
ferberia rachiiului
din material excelent,
pe lângă garanță și
cu condițiuni favora-
bile de plătire.

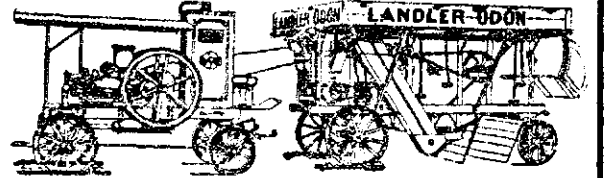
Reparările se execută prompt și cu
prețuri moderate.

Ra 174—20

Patentatură originală din Svedia.

„ROBUR” motor cu olei natural

în urma multiplelor calități este cel mai
bun dintre toate motoarele de a-
cest fel, având o putere de 2—300
cai (HP.)

NOUȚATE!

NOUȚATE!

Lucru neîntrecut de ieftin!

Il recomandăm pentru

mori-, ateliere industriale

și la totfelul de mașini agricole.

Spese la ceas după fiecare HP. 1¹/₂ fl.

Nu este supus supravegherii finanțelor.

Se vinde și în rate.

Garanție deplină!

Mașini, motoare folosite se schimbă cu nouă.

Catalog la cerere trimis gratis.

Landler Ödön Motortelepe,
Budapest, Lovag u. 2.
La 161—26

(Ba 116—280)

Gustați

Berea **SLEPING-car**
din fabrica „Bragadiru”.

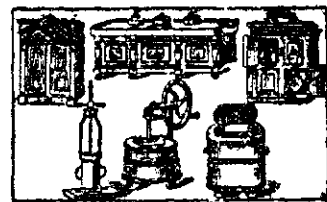
50% economie de ghiță!

Mare magazin de dulapuri gata pentru ghiță.

Mendelovits Farkas

fabricant de dulapuri pentru ghiță.

Budapesta VII., Rákoczy ut nr. 64. Telefon:
106—89.

Dulapuri de ghiță
cu cele mai mari
construcții interne,
brevetate și cari se
pot desface, expedi-
tate spre deplina
mulțumire a celor
mai mari vânzători

De carne din Ungaria — se pun în circulație.
despărțirea se face exclusiv prin dopuri din
lemn de plută resinată. Apa de ghiță se întrebunțează pentru promovarea răcirii. Absolut
fără miros! foarte ușor de curățit fără a scoate
ghiță afară.

☐ Să nu se confunde cu alte fabricații. ☐
Me 141—50)

CIASORNICE, GIU-
VAERICALE, GRAMA-
: FOANE și PLĂCI :
cu plătire în rate, pe lângă
garanție de 10 ani.

Cele mai ieftine din întreaga țară la

TOTH JÓZSEF,

orologier și cihrometric

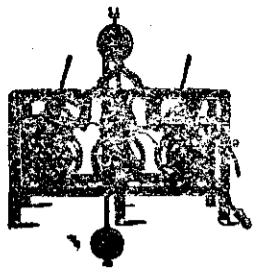
SZEGED, Dugonics-tér 11.

Mulțime de scrisori de recunoștință! Reparații cu
garanție de 5 ani. Trimite catalog românesc gratuit
și francat. Cele mai bune plăci românești de
gramafone. (T 114—120)

Cel mai frumos și cel mai ieftin
cadou și suvenir este inelul
cu litere alui Fischer, care se
poate lărgi și strânge, cu literă
după plac. — Prețul în bani
gata: inel de argint, aurit 2 cor.,
inel de aur 14 carate 5 cor. și
aur cu mărgăritare și pietri turchestan 7-50 cor. cu 8
brilliance 88 cor. Porto și împachetarea 70 fl.

Oroloage de turn

pentru palate, aces comunale, fabrici, locuințe private regulează și aranjază mai favorabil:

Müller János

Succesorul lui Mayer Károly

dela prima aranjare cu vapor a fabricii de oroloage din

Budapesta, VII., Tökölly-ut n-rul 52.
(Casa proprie).

Cataloge și specificări de prețuri trimit gratis
Mu 102-25 și franco.

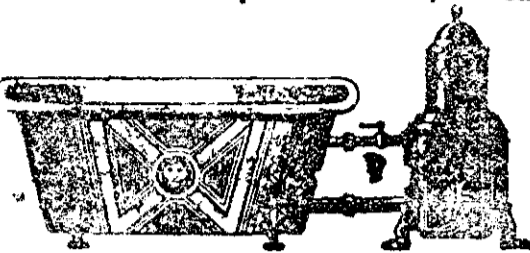
Carl Piffel, prima fabrică de obiecte de metal

Premiat de mai multe ori.

Telefon 184

Temesvár-Erzsébetváros. Gyár: Hunyadi-u. 14. Üzlet: Hunyadi-ut és Missia-utca sarkán Krauszler-téle házban.

Recomandă obiectele sale foarte frumoase și solide de tinichigierie și anume: vane de scăldat, de șezut și pentru copii, scaune pentru scăldat, încălzitoare și vane de scăldat după cel mai bun sistem (sistem propriu). Lăzi pentru lemne și pentru cărbuni și alte edibctee e mtal: precum ciubere, uclioare și căni. — Apoi litere de tinichea și de costor, inscripții de metal, tablă cu numărul casei și cu numele străzii, mărci și firme de ținc. Conduct pentru apă, aranjări pentru baie și closete engleze cu neîntrecutul aparat »Temes«.

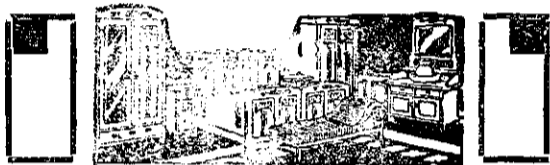

Acoperiri de case și turnuri, globuri și cruci.
Catalog de prețuri la dorință gratuit.

Ucenici se primesc cu condițiuni foarte bune
Ei 23-60

VERES FERENCZ

FABRICĂ PENTRU LUCRĂRI DE MĂSAR ȘI PENTRU MOBILE, ARANJATĂ CU MAȘINI ELECTRICE
DEJ—DEES, Str. Kossuth L. nr. 62.

Execută totfelul de lucrări în bransa măsuritului precum și mobile pentru casă, — birouri, — prăvălii, — farmacia și aranjarea școlilor după orice desen.

Mare magazin permanent de mobile pe lângă prețurile cele mai convenabile.

(Ve 195—)

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile

VÂRȘEȚ, strada Kudritzner n-rul 44—46.

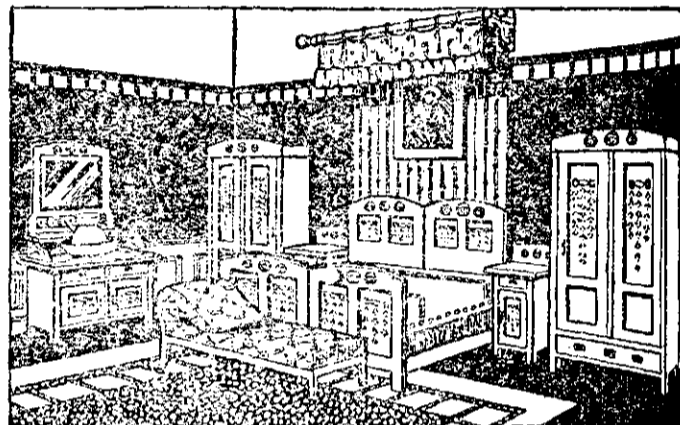
Cea mai renumită

mare fabrică de mobile
din sudul Ungariei (VERSECZ).

Sa 113—120

Prepară mobilele cele mai moderne și luxoase cu prețuri foarte moderate.

Mare depozit de pianee excelente, covoare, perdele, țesături foarte fine și mașini de cusut.

Stofele alese de Direcțiune luate din clasa primă.

Gheorghe Szöcs

croitor civil și militar român, Brașov
strada Mihael-Weiss nr. 10 (casa proprie).

TELEFON: 488.

TELEFON: 488.

Deposit de cele mai nouă stoffe indigene și din străinătate.

Serviciu prompt!

Prețuri solide!

So 306—20

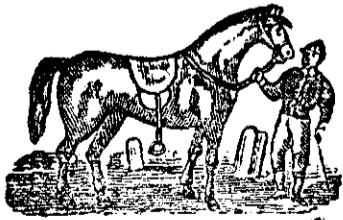
Uniforme pentru studenți cele mai bune și mai durabile.

Vad Gabor

curelar și șelar

ORADEA - MARE

(Nagyvárad), str. Körös n. 38.

Va 87—30

Aduc la cunoștința on. public din loc și provincie, că sub firma de mai sus am deschis un atelier modern pentru

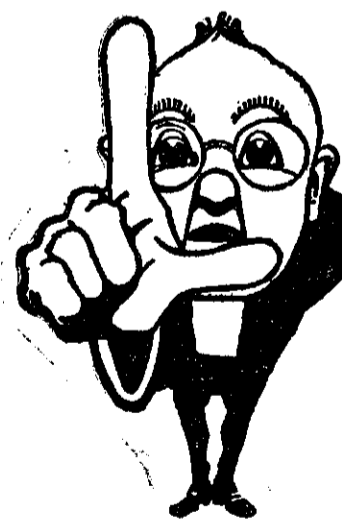
curele și șele

Țin în magazin totfelul de echipamente pentru trăsuri, pentru călărit și pentru vehicule. Mărfurile sunt fabricate din cel mai excelent material și se vând cu prețurile cele mai ieftine. — Primesc orice lucrări în bransa aceasta. Reparări se fac cu prețuri moderate.

Dașă comandați oeva

ori cerți prospecte dela cei ce inserează în ziarul nostru, vă rugăm

să vă provocați la ziarul nostru.

Făcând-o aceasta cererilor d-voastre li-se vor da o atenție deosebită, veți fi serviți bine, deoarece firmele respective mai au nevoie de recomandarea noastră. În caz, că am primi oarecari plângeri în contra vre-unei firme, imediat vom înceta a mai recomanda firma respectivă.

Administrația ziarului
„ROMÂNUL”.

Karton Aladár

„Alba“ fabrică de ghips Grăstie-Szászváros.

Oferă ghips fabricație proprie, fabricat după sistem englez brevetat, de-o solidaritate mare deci un ghips

special de stucatură pentru sculptură
 modele și alabastru

care poate suferi mare mixtură, — expedit prompt și eventual pentru expediere mai târzie, cu prețurile cele mai moderate.

Faceți o încercare, deoarece
 cine lucrează cu ghips „Alba“ face economie în bani!

K 135-30

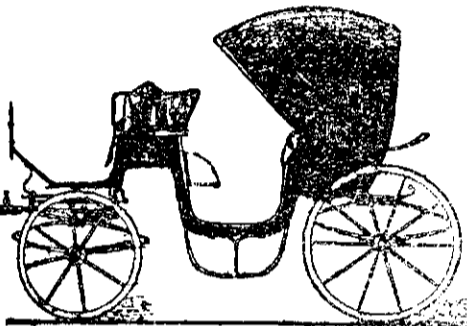
Heinrich Rastel

Ra 70-20

fabricant de trăsuri,

Sibiu, Strada Rosenanger 18.

Aduc la cunoștința on. public din loc și provincie, că țin în depozit cele mai moderne TRĂSURI precum și totfelul de CĂRUȚE. Primesc ori-ce lucrare de reparare și transformare, vopsire și pregătire de șele în preț foarte ieftin. o o o

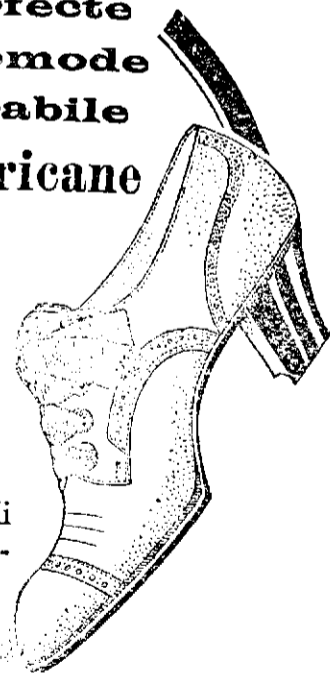

THE VERA

American Shoe

Cele mai perfecte
 Cele mai comode
 și mai durabile
 ghete americane

din timpul modern pentru dame, domni și copii se află numai în asortimentul prăvăliei de ghete, pălării și articlii de modă pentru bărbați alui

Made by
 Rice & Hutchins
 Boston, Mass. U.S.A.

BUCHSBAUM és T-sa
ARAD. Telefon 442.

Cereți prospect!

(Bu 233)

Prețuri solide și ieftine!

Frații Klubitschko

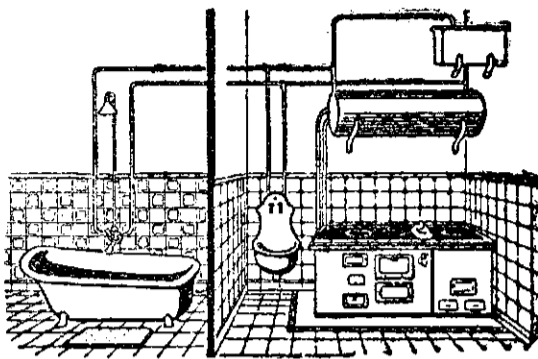
atelier pentru instalațiuni electrice și de altă putere, apaducte, vane de scaldat, colorifer și canalizare. — Atelier de mașini, lucrări de aramă și lăcătușerie în SIBIU, Elisabetgasse Nr. 50

Rugăm on. public pentru încredințarea ori-cărei lucrări de branșe. Totodată ne luăm voia ai atrage atențiunea asupra

clouzetuli rezistent la îngheț,

invenție proprie.
 Brevetată sub
 Nrul. 53932.

Are calitățile: 1. Se poate monta în orice loc, fiind eschisă posibilitatea de

a îngheța apa. 2. Prin spălarea repede folosește apă puțină. 3. În urma construcției simple, funcționează sigur și îndelungat. Este îndeosebi de recomandat la casele vechi, deoarece introducerea se face cu mică cheltuială. — Este deci interesul proprietarilor de case ca să caute a-și aproviziona casa cu astfel de clozet.

Instalateurilor și negustorilor dau rabat.

Ne luăm voia mai departe de a recomanda în atenția onoratului public:

vase de aramă, căldări de aramă și picioare pentru căldări de tinichea.

Executare solidă la ori-ce lucrare!

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea sau dacă ai dureri cari provin din aceasta, cum sunt dureri de dinți, sgârsciuri, arsuri, apăsare, în stomac, iritație de vomare, greață, răgăiel, etc. folosește:

Purgativul de fier (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
 80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.
ARAD.

(Ro 227-104)

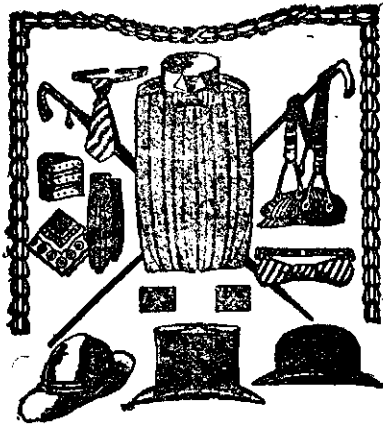
Anunț.

S'a deschis marea prăvălie de
modă pentru bărbați și copii

CINTEA și HAU

LUGOJ (Palatul reformat).

Avem onoare a atrage atențiunea on. public asupra prăvăliei noastre nouă și cu totul modernă, înzestrată cu marfa cea mai solidă și fină din patrie și străinătate, și astfel aranjată, încât suntem în plăcuta poziție de a satisface toate cerințele onor. public. In special suntem în plăcuta poziție a recomanda on. public specialitățile de albituri pentru bărbați, și de ghete pentru bărbați, dame și copii. Rugându-ne de binevoitorul sprijin suntem

Cu stimă:

Cintea și Hau

CI 99-60

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi,
sau totfelul de reparări prompt și
cu prețuri ieftine. Expediez ieftin
rolete mecanice de pânză și trestie
- - pentru ferestri - -

(Nr 226-50)

FRIED FERENCZ

ARAD, strada gróf Apponyi Albert nr. 15—16.

TELEFON 909.

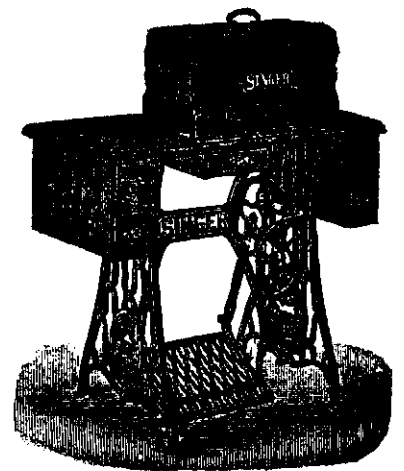
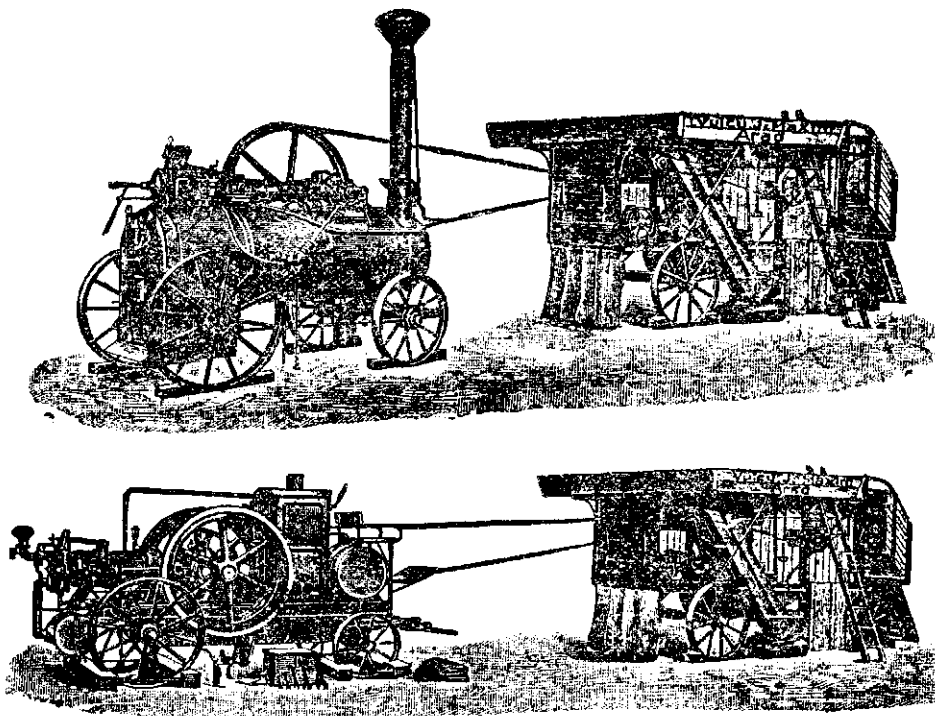
TELEFON 909.

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Fábrián László n-rul 5—8. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea Onor. public asupra marelui meu magazin de mașini și fabricate americane, ca cele mai bune și renumite mașini de săcerat și legat snopl Plano, fabricatul cel mai bun al lui Coramie din America, mașini de costit nutreț și, Garnituri compl. de treerat cu aburi sau motor. Uleiuri de mașină și motoară,

curele, unsoare de mașină, saci, ponleve, măji, și toate trebuincloasele mașinelor de treerat, precum și pluguri, grape americane, mașini de sămănat și tăiat nutreț și, alte requisite economice.

(Vu 221-280)

Se caută o mașină de 10 ori de 12 puteri de cai spre cumpărare.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
ți dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitări, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Telefon pentru oraș și interurban Nr. 750.

In atențiunea băcanilor!

MORI pentru MAC
ȘI
CUMPENE

excelente și cu prețuri moderate se capătă la fabrica

THINSZ A.

BUDAPESTA, IX, str. Liliom 50.
TI 163 60

Articole de casă de sticlă și porcelan, utensilii culinare, articole de argint, nickel și aramă, lampe, rame și picioare la aparate fotografice, cuțite, furculițe și linguri de alpaca și argint, articole de oțel »Sollingen«. — Mobile de fier, cămine perpetice, sobe, articole de toaletă și turiști, cu prețurile cele mai ieftine — se pot cumpăra la firma:

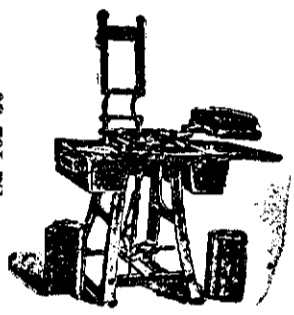
JOSEF JIKELI

SIBIU—HERMANNSTADT, Strada Cisnădiei 47.

J1 34-60

Valorizare de nisip!

Cine are nisip mult să ceară în interesul propriei următoarele cataloage și prospecte:

- F. 3. Forme și unelte pentru pregătirea articolelor de beton.
F. A. Fabricarea țiglei de beton orânduită la lucru de mână.
Cs. G. 4. Fabricarea țiglei de ciment pentru lucru de mână.
B. B. 1. Fabricarea blocurilor de beton.
C. S. 1. Fabricarea tablilor mozaic și ciment.

Să ceară totodată examinarea gratuită a nisipului, mergerea la fața locului a inginerului nostru și să examineze mașinile noastre de valorizarea nisipului.

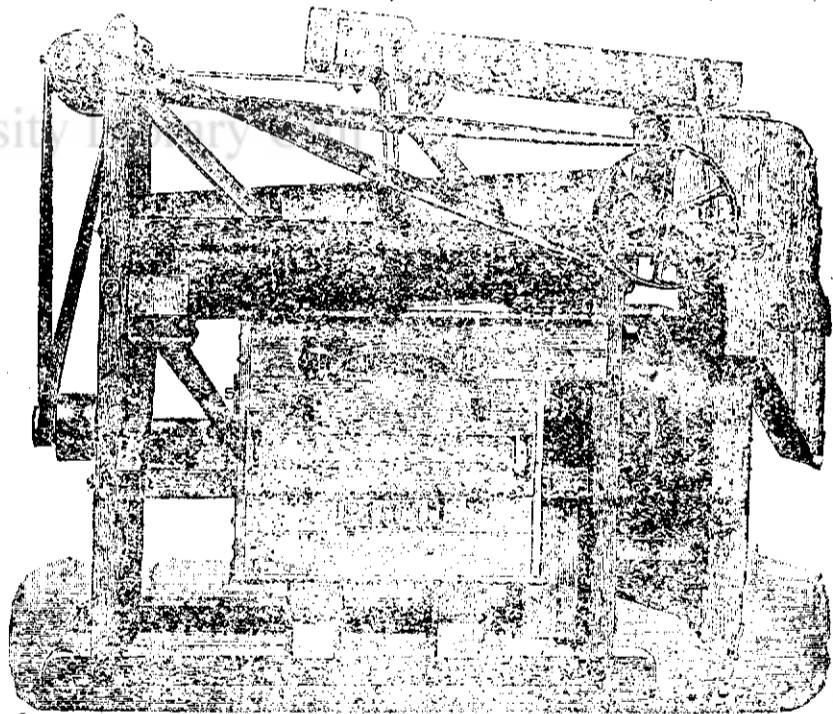
SZVNTO és BECK, ingineri Fabrică de mașini pentru industria de nisip.
BUDAPEST, VIII, Viola-utca 7 szam.

FRĂȚII SCHIEL

FABRICĂ DE MAȘINI, STABILIMENTE PENTRU
EDIFICARE DE MORI, TURNĂTORIE DE FER
Brasov.

Cea mai mare fabrică de mașini din Ardeal.

Efectuează stabilimente de turbine, motoare și locomobile de ulei brut, »Corona«, mări mănate cu motoare și apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiune, mașini de scârmanat și de tors lână. (SI 53-50) II.

„VICTORIA”

curățitoare combinată de bucate. Cea mai modernă și perfectă mașină de curățit, cu sifa aspirator-trior și descorticoarea cu smirgel.

Comandele cu poșta conștiințios și punctual.

Premiat cu medalia de aur.

Fondat: 1867.

**EMERICH BOKODY
și FIUL**

Atelier de colorat și fabrică de curățire pe cale chimică
SIBIU—NAGYSZEBEN strada Sag nr. 32.

Recomandă colorarea și curățirea pe cale chimică a hainelor de dame și bărbați, perdelilor, lucrurilor brodate și de mână etc. în bucate gata sau desfacute deolaltă, pe lângă o executare conștiințioasă și recunoscută de solidă.

Am introdus: desinfecțarea și curățirea penelor, la caz de urgență în timp de 12 ore. (Bo 92-30)

Haine de doliu se execută cât se poate de repede.

Prețurile de reclam ale noiei prăvălii de lucruri de mână!

KELLNER ZOLTAN

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belváros), Strada Mercy (Casa Galgon).

1 periuă brodată și montată dela	—	—	—	Cor.	5.—
1 fugar sau millieu brodat dela	—	—	—	—	5.—
1 garnitură perle brodate, 2 cuspi, 1 draperie	—	—	—	—	17.—
1 mășai i. dat.	—	—	—	—	15.—
1 m. congru brodat pentru dulap dela	—	—	—	—	2.—
1 buc. muștră de congru, fugar sau millieu dela	—	—	—	—	3.—
1 buc. perină-congru, m. dela	—	—	—	—	3.—
1 păreche ghețe de casă	—	—	—	—	1.50
1 vestă p. bărbați, încep	—	—	—	—	6.—

MARE ASORTIMENT DE ACOPERITOARE DESEMNAȚE ȘI ÎNCEPUȚE PENTRU PIANE ȘI CIMBALE:

1 b. fugar-ajour sau millieu desemnat dela	—	—	Cor.	1.—
1 b. perină-artistică engleză desemnat dela	—	—	—	2.40
1 garnit. acoperitoare de masă cu 6 servete cu tivit. ajour	—	—	—	8.—
1 b. fugar-Madeira sau Richelieu ori millieu dela	—	—	—	2.—
Materii de congru pentru perdele, dela	—	—	—	1.20
Materii înguste pt. bucătărie, desemn, 1 m.	—	—	—	1.16
Scutitoare de părete, desemn, dela	—	—	—	1.60
Scutitoare de părete, brodate, dela	—	—	—	1.20
Mat-înguste p. bucătărie, brodate, dela	—	—	—	1.70

MURĂRIILOR MEI LE IMPRUMUT MODELE ÎN MOD GRATUIT.

Maremagazin de vitraje, store, bonfem și arapi de perdele. — Asortiment bogat.

